

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

III) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 4.

ÅREN

1871—1875.

VESTMANLANDS LÄN.

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Vestmanlands läns *gränser* hafva under den tidrymd, som denna berättelse omfattar, icke undergått någon förändring, hvarföre Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i afseende derpå endast i underdånighet åberopar hvad i föregående underdåniga berättelser blifvit derom uppgifvet, men i anledning af hvad dessa förmåla om länets *arealinnehåll* bör Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i underdånighet meddela, att detsamma, enligt Generalstabens topografiska afdelnings numera gjorda beräkningar, rätteligen läger utgöra 61,7193 qv.-mil, deraf fastland och öar 56,7759 qv.-mil samt vatten af Mälaren, Hjelmaren och öfriga insjöar 4,9434 qv.-mil. I öfverensstämmelse härmed innehåller landsbygden 60,4943 och städernas områden 1,2250 qv.-mil.

I länets *indelning* har uti judicielt och administrativt hänseende den ändring skett, att, enligt Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 6 Mars 1874, hemmanen Presthyttan N:is 1 och 2, 2 mantal, Klingholmen N:o 1, $\frac{1}{4}$ mantal, Stora Mattsbo N:is 1 och 2, $\frac{1}{2}$ mantal, och Lilla Mattsbo N:o 1, $\frac{1}{4}$ mantal, tillsammans 3 mantal, hvilka redan tillhörde Vesterfernebo kyrkoförsamling, blifvit i nyssnämnda hänseende flyttade från Karbenings socken och Norbergs bergslags härad till Vesterfernebo socken och Vagnsbro härad, hvaremot i lika hänseende de till Karbenings kyrkoförsamling hörande hemmanen Bengtsbo N:o 1, $\frac{1}{8}$ mantal, Borrstensbo N:o 1, $\frac{1}{4}$ mantal, Döljan N:o 1, $\frac{1}{4}$

mantal, Kråkebo N:o 1, $\frac{1}{2}$ mantal, Laboda N:o 1, $\frac{1}{4}$ mantal, Långsjö N:is 1, 2, 3 och 4, 3 mantal, Markusbo N:o 1, $\frac{5}{16}$ mantal, Rökedalen N:o 1, $\frac{1}{2}$ mantal och Klingbo N:o 1, $\frac{1}{2}$ mantal, eller tillhopa $5\frac{11}{16}$ mantal, blifvit förlagda från Vesterfernebo socken och Vagnsbro härad till Karbenings socken och Norbergs bergslags härad, allt att räkna från den 1 Januari 1875. För öfrigt är länets indelning lika med hvad Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes berättelse för den förra femårsperioden 1866—1870 omförmäler.

Landsbygden inom länet är alltså fördelad i judicielt afseende uti 4 domsagor, i administrativt uti 5 fögderier med 23 länsmans- och 64 fjerdingmansdistrikt, i ecklesiastikt uti 60 pastorat med 70 kyrkosocknar, i afseende på sjukvården uti 3 provinsialläkaredistrikt och i afseende på skogsförvaltningen i 3 revir.

Länets 4 städer, Vesterås, Sala, Arboga och Köping, fortfarande att, såsom i femårsberättelsen 1866—1870 är nämndt, vara försedda med egen jurisdiktion och administrativ förvaltning.

Enligt Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 13 November 1874, angående reglering af bergmästaredistriktet i riket, har Vestmanlands län med undantag af Sala silfververk, hvilket län dittills lydt under fjerde bergmästaredistriktet, blifvit lagdt till det då nybildade tredje eller östra distriktet.

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utgiver ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshavandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-19.
1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.....	1.
2. Invånare.....	2.
Tab. Litt. A. Folkmängdens tillväxt i Vestmanlands län.....	3.
Tab. Litt. B. Skuldfordringsmål.....	4.
3. Näringar.....	5.
Tab. Litt. C. Fångantal.....	5.
Tab. Litt. D. Egovidd och dess användande.....	6.
Tab. Litt. E. Utsäde och skörd.....	6.
Tab. Litt. F. Spanmåls- och arbetspris.....	8.
Tab. Litt. G. Malmuppfordringen.....	10.
Tab. Litt. H. Jernstillverknigen.....	10.
Tab. Litt. I. Använd arbetskraft.....	10.
4. Kommunikationsanstalter och varubyten.....	13.
Tab. Litt. K. Ankomna och afgangna fartyg år 1875.....	14.
Tab. Litt. L. Hamnafgifter år 1875.....	14.
5. Kameralförhållanden.....	15.
Tab. Litt. M. Fideikommisssegendorar år 1875.....	16.
6. Politi.....	17.
Tab. Litt. N. Landstingsräkenskaper.....	17.
Tab. Litt. O. Folkundervisningen år 1874.....	18.
Tab. Litt. P. Statsbidrag till folkundervisningen.....	18.
Tab. Litt. Q. Sjukvården.....	19.
 Tabellbilagor	 20-29.
Tab. N:o 1. Folkmängd.....	20.
Tab. N:o 2. Jordbruk.....	20.
Tab. N:o 3. Boskapsskötsel.....	20.
Tab. N:o 4. Skogshushållning.....	21.
Tab. N:o 5. Dödade rofdjur.....	21.
Tab. N:o 6. Af rofdjur dödade husdjur.....	21.
Tab. N:o 7 a. Bruk, grufvor, fabriker och manufaktur-inrättningar, år 1875.....	22.
Tab. N:o 7 b. Handtverkerin, år 1875.....	23.
Tab. N:o 8. Allmänna vägar, gästgifverin och skjutsning.....	23.
Tab. N:o 9 a. Sjöfart, år 1875.....	24.
Tab. N:o 9 b. Handlande och deras betjening, år 1875.....	24.
Tab. N:o 10 a. Hemman och jordlägenheter m. m. å landsbygden, år 1875.....	25.
Tab. N:o 10 b. Jordområde och egendorar i städerna.....	26.
Tab. N:o 11. Laga skiften, åren 1871-1875.....	26.
Tab. N:o 12. Stats- och riksgäldsmedel, åren 1871-1875.....	27.
Tab. N:o 13. Sparbanker.....	28.
Tab. N:o 14. Fattigvården.....	29.

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

III) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 4.

ÅREN

1871—1875.

VESTMANLANDS LÄN.

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Vestmanlands läns *gränser* hafva under den tidrymd, som denna berättelse omfattar, icke undergått någon förändring, hvarföre Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i afseende derpå endast i underdånighet åberopar hvad i föregående underdåniga berättelser blifvit derom uppgifvet, men i anledning af hvad dessa förmåla om länets *arealinnehåll* bör Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i underdånighet meddela, att detsamma, enligt Generalstabens topografiska afdelnings numera gjorda beräkningar, rätteligen läger utgöra 61,7193 qv.-mil, deraf fastland och öar 56,7759 qv.-mil samt vatten af Mälaren, Hjelmaren och öfriga insjöar 4,9434 qv.-mil. I öfverensstämmelse härmed innehåller landsbygden 60,4943 och städernas områden 1,2250 qv.-mil.

I länets *indelning* har uti judicielt och administrativt hänseende den ändring skett, att, enligt Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 6 Mars 1874, hemmanen Presthyttan N:is 1 och 2, 2 mantal, Klingholmen N:o 1, $\frac{1}{4}$ mantal, Stora Mattsbo N:is 1 och 2, $\frac{1}{2}$ mantal, och Lilla Mattsbo N:o 1, $\frac{1}{4}$ mantal, tillsammans 3 mantal, hvilka redan tillhörde Vesterfernebo kyrkoförsamling, blifvit i nyssnämnda hänseende flyttade från Karbenings socken och Norbergs bergslags härad till Vesterfernebo socken och Vagnsbro härad, hvaremot i lika hänseende de till Karbenings kyrkoförsamling hörande hemmanen Bengtsbo N:o 1, $\frac{1}{8}$ mantal, Borrstensbo N:o 1, $\frac{1}{4}$ mantal, Döljan N:o 1, $\frac{1}{4}$

mantal, Kråkebo N:o 1, $\frac{1}{2}$ mantal, Laboda N:o 1, $\frac{1}{4}$ mantal, Långsjö N:is 1, 2, 3 och 4, 3 mantal, Markusbo N:o 1, $\frac{5}{16}$ mantal, Rökedalen N:o 1, $\frac{1}{2}$ mantal och Klingbo N:o 1, $\frac{1}{2}$ mantal, eller tillhopa $5\frac{11}{16}$ mantal, blifvit förlagda från Vesterfernebo socken och Vagnsbro härad till Karbenings socken och Norbergs bergslags härad, allt att räkna från den 1 Januari 1875. För öfrigt är länets indelning lika med hvad Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes berättelse för den förra femårsperioden 1866—1870 omförmäler.

Landsbygden inom länet är alltså fördelad i judicielt afseende uti 4 domsagor, i administrativt uti 5 fögderier med 23 länsmans- och 64 fjerdingmansdistrikt, i ecklesiastikt uti 60 pastorat med 70 kyrkosocknar, i afseende på sjukvården uti 3 provinsialläkaredistrikt och i afseende på skogsförvaltningen i 3 revir.

Länets 4 städer, Vesterås, Sala, Arboga och Köping, fortfarande att, såsom i femårsberättelsen 1866—1870 är nämnt, vara försedda med egen jurisdiktion och administrativ förvaltning.

Enligt Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 13 November 1874, angående reglering af bergmästaredistriktet i riket, har Vestmanlands län med undantag af Sala silfververk, hvilket län dittills lydt under fjerde bergmästaredistriktet, blifvit lagdt till det då nybildade tredje eller östra distriktet.

Under nu ifrågavarande femårsperiod hafva, på sätt i den nyssnämnda femårsberättelsen jemväl meddelades, för val till riksdagsman i Andra kammaren hvardera af länets fyra domsagor utgjort en valkrets, Vesterås och Köpings städer i förening med staden Enköping i Upsala län en, samt Sala och Arboga städer en; och har landstinget egt att för länet invälja

tre riksdagsmän i Första kammaren, hvilket sistnämnda antal dock i följd af folkmängdens tillväxt från och med år 1876 ökas med en.

För länets *naturbeskaffenhet* har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande uti sin femårsberättelse 1866—1870 lemnat redogörelse och har nu icke något att dervid tillägga.

2. Invånare.

Tab. N:o 1. *Folkmängden* i länet utgjorde vid slutet af år 1870 enligt presterskapets på husförhörslängderna grundade summariska uppgifter 114,033 och enligt mantalslängderna 113,645 personer. Tillväxten i densamma hade under då slutade femårsperiod visat sig vara efter presterskapets uppgifter 5,174 samt efter mantalslängderna 5,411 personer, hvilken tillväxt bestigit sig enligt de förra uppgifterna till 4,75 och enligt de senare till 5 procent af folkmängden vid samma periods början. Såsom bifogade tab. N:o 1 innehåller, har folkmängden vid slutet af år 1875 vuxit enligt presterskapets uppgifter till 123,057 och enligt mantalslängderna till 123,266 personer, utgörande tillväxten alltså enligt de förra uppgifterna 9,024 och enligt de senare 9,621 personer. Tillväxten i procent af den folkmängd, hvilken länet hade vid början af femårsperioden 1871—1875, uppgår således efter presterskapets uppgifter till 7,91 och efter mantalslängderna till 8,47. Huruledes enligt husförhörslängderna denna *tillväxt* är efter år uppkommit, angifves uti motstående tab. litt. A särskildt för landsbygden, för städerna och för länet i sin helhet; och hafva dervid, likasom uti Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes nästföregående femårsberättelse, de åtskilnader emellan befolkningens antal vid hvarje års början och slut, hvilka icke befunnits vara en följd af öfverskott utaf lefvande födda eller med döden afgångna, antagits såsom beroende af inflyttning till eller utflyttning från orten. Af samma tabell synes äfven den årliga tillväxtens eller minskningens procent af årets medelfolkmängd, den sistnämnda beräknad till medeltalet af folkmängden vid början och slutet af året.

Tillväxten af folkmängden enligt mantalslängderna äfvensom den procent af densamma i medeltal, som antalet af de från mantalspenningar erläggande befriade personer årligen utgjort, inhämtas af följande redogörelse, grundad på de i tab N:o 1 uppgifna förhållanden:

	Tillväxt af folkmängd vid årets slut.		Procent af de från mantalspenningar befriade i förhållande till medelfolkmängden.
	Antal.	Procent af medelfolkmängden.	
År 1871.....	2,246	1,96	47,81
» 1872.....	1,724	1,48	47,43
» 1873.....	2,318	1,95	47,34
» 1874.....	1,601	1,33	47,10
» 1875.....	1,732	1,42	47,17
Summa	9,621	—	—

Skiljaktigheterna emellan husförhörslängdernas och mantalslängdernas uppgifter om folkmängdens storlek visa sig för denna femårsperiod mindre i ögonen fallande än under den förra, men

sammanstämmande utmärka dessa uppgifter i afseende på folkökningen, såsom förut synes, ett vida gynsamare förhållande än under perioden 1866—1870. Inflyttandes antal hafva med 1,948 personer öfverstigit de utflyttandes, bland hvilka sistnämnde till *utrikes ort*, mest Amerika, afgått:

År 1871.....	151 personer,
» 1872.....	125 »
» 1873.....	144 »
» 1874.....	27 »
» 1875.....	48 »

Summa 495 personer.

Uti Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes förra femårsberättelse uppgafs, beträffande *folkmängdens täthet* på landsbygden, att densamma år 1870 uppgick till 1,768 personer på kvadratmilen. Denna uppgift var grundad på antagandet, att landsbygdens arealinnehåll utgjorde endast 55,72 kvadratmil, men som, enligt Generalstabens topografiska afdelnings ofvanför återopade beräkningar, landsbygdens ytvidd är 60,4943 qv.-mil, hade folkmängden vid 1870 års slut icke bort upptagas till mera än 1,629 personer på kvadratmilen. I förhållande till sistnämnda arealinnehåll var tätheten af befolkningen å landsbygden inom länet vid 1875 års slut 1,764 personer på kvadratmilen, allt räknadt efter mantalslängdernas föranledande. I detta hänseende företer sig inom de särskilda fögderierna i länet följande:

	Kvadratmil.	Folkmängd enligt mantalslängderna vid 1875 års slut.	Antal personer å kvadratmilen.
Vesterås fögderi.....	11,7123	23,580	2,013
Kungsörs »	14,5773	25,819	1,771
Bergslags »	13,0509	23,273	1,783
Salbergs »	15,2905	22,308	1,459
Väsby »	5,8633	11,724	2,000
Summa	60,4943	106,704	1,764

Den goda *ställning i ekonomiskt afseende*, som Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i sin förra femårsberättelse kunde förmåla, att allmogen i Vestmanlands län i allmänhet egde, har under perioden 1871—1875 icke gått tillbaka utan fast heldre framskridit. Jordbrukaren har sett sig förskonad från missväxt och i allmänhet fått dels medelmåttiga dels goda skördar samt vetat att till ökande af sitt välstånd taga vara på dessa gynsamma förhållanden. Följande uppgift torde vitsorda det omdöme Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande här vågat uttala: (forts. å sid. 4).

Tab. Litt. A.

Folkmängdens tillväxt i Vestmanlands län.

	Folkmängd vid årets slut enligt husförhållningarna.	Medelfolkmängd.	Vigda par.	Lefvande födde.			Döde.	Flere födde än döde.	Flere döde än födde.	Dödlighetsprocent af medelfolkmängd.	Flere indflyttade än utflyttade.	Flere utflyttade än indflyttade.	Tillväxt af folkmängd.	Tillväxt eller minskning i procent af medelfolkmängd.
				Äkta.	Oäkta.	Summa.								
<i>Å landsbygden.</i>														
År 1870	99,202	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» 1871	100,537	99,869	745	2,691	404	3,095	1,755	1,340	—	1,76	—	5	+ 1,335	+ 1,34
» 1872	101,982	101,259	778	2,752	398	3,150	1,694	1,456	—	1,67	—	11	+ 1,445	+ 1,43
» 1873	103,950	102,966	875	2,960	377	3,337	1,861	1,476	—	1,81	492	—	+ 1,968	+ 1,91
» 1874	105,222	104,586	833	3,006	390	3,396	2,283	1,113	—	2,18	159	—	+ 1,272	+ 1,22
» 1875	106,889	106,055	875	3,209	382	3,591	2,347	1,244	—	2,21	423	—	+ 1,667	+ 1,57
Summa	—	—	4,106	14,618	1,951	16,569	9,940	6,629	—	—	1,058	—	+ 7,687	—
<i>I städerna.</i>														
Vesterås: år 1870	5,367	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» 1871	5,456	5,411	30	104	43	147	112	35	—	2,07	54	—	+ 89	+ 1,64
» 1872	5,441	5,448	40	109	39	148	162	—	14	2,97	—	1	— 15	— 0,28
» 1873	5,431	5,436	39	128	43	171	160	11	—	2,94	—	21	— 10	— 0,18
» 1874	5,448	5,439	39	121	37	158	156	2	—	2,87	15	—	+ 17	+ 0,31
» 1875	5,624	5,536	58	145	32	177	148	29	—	2,67	147	—	+ 176	+ 3,18
Summa	—	—	206	607	194	801	738	63	—	—	194	—	+ 257	—
Sala: år 1870	3,859	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» 1871	3,908	3,883	23	100	12	112	82	30	—	2,11	19	—	+ 49	+ 1,26
» 1872	4,065	3,986	29	82	27	109	95	14	—	2,38	143	—	+ 157	+ 3,94
» 1873	4,132	4,098	33	109	18	127	82	45	—	2,00	22	—	+ 67	+ 1,63
» 1874	4,258	4,195	30	111	21	132	112	20	—	2,67	106	—	+ 126	+ 3,01
» 1875	4,381	4,319	23	108	21	129	102	27	—	2,36	96	—	+ 123	+ 2,85
Summa	—	—	138	510	99	609	473	136	—	—	356	—	+ 522	—
Arboga: år 1870	3,318	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» 1871	3,409	3,363	19	87	12	99	63	36	—	1,87	55	—	+ 91	+ 2,71
» 1872	3,498	3,453	27	91	16	107	60	47	—	1,74	42	—	+ 89	+ 2,58
» 1873	3,465	3,481	21	80	21	101	61	40	—	1,75	—	73	— 33	— 0,95
» 1874	3,524	3,494	29	83	13	96	77	19	—	2,20	40	—	+ 59	+ 1,69
» 1875	3,556	3,540	23	92	24	116	82	34	—	2,32	—	2	+ 32	+ 0,90
Summa	—	—	119	433	86	519	343	176	—	—	62	—	+ 238	—
Köping: år 1870	2,287	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» 1871	2,385	2,336	22	56	11	67	58	9	—	2,48	89	—	+ 98	+ 4,19
» 1872	2,504	2,444	18	71	11	82	57	25	—	2,33	94	—	+ 119	+ 4,87
» 1873	2,507	2,505	17	72	10	82	71	11	—	2,83	—	8	+ 3	+ 0,11
» 1874	2,566	2,536	22	75	15	90	62	28	—	2,44	31	—	+ 59	+ 2,33
» 1875	2,607	2,586	27	79	14	93	94	—	1	3,63	42	—	+ 41	+ 1,59
Summa	—	—	106	353	61	414	342	72	—	—	248	—	+ 320	—
Summa för städerna	—	—	569	1,903	440	2,343	1,896	447	—	—	890	—	+ 1,337	—
<i>I hela länet.</i>														
År 1870	114,033	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
» 1871	115,695	114,864	839	3,038	482	3,520	2,070	1,450	—	1,80	212	—	+ 1,662	+ 1,45
» 1872	117,490	116,592	892	3,105	491	3,596	2,068	1,528	—	1,77	267	—	+ 1,795	+ 1,54
» 1873	119,485	118,487	985	3,349	469	3,818	2,235	1,583	—	1,89	412	—	+ 1,995	+ 1,68
» 1874	121,018	120,251	953	3,396	476	3,872	2,690	1,182	—	2,24	351	—	+ 1,533	+ 1,27
» 1875	123,057	122,038	1,006	3,633	473	4,106	2,773	1,333	—	2,27	706	—	+ 2,039	+ 1,67
Summa	—	—	4,675	16,321	2,391	18,912	11,836	7,076	—	—	1,948	—	+ 9,024	—

Uppgift om *exekutiva försäljningar* af för gäld utmätt fastighet åren 1871—1875:

	Å landsbygden.		I städerna.	
	Antal auktioner.	Hemmantal.	Antal auktioner.	Antal gårdar, tomter eller jordar.
År 1871	3	1 $\frac{1}{8}$	6	4
» 1872	—	—	—	—
» 1873	1	$\frac{1}{8}$	1	2
» 1874	—	—	2	2
» 1875	—	—	—	—
Summa	4	1 $\frac{3}{8}$	9	8

Såsom det här af synes, hafva endast fyra utmätningssauktioner under fem års tid hållits å fastighet på landet och de dervid försälda egendomarna tillhoppa utgjort blott 1 $\frac{3}{8}$ mantal. Ett intyg i lika syftning torde ock kunna hemtas af nedanstående tab. litt. B. rörande de hos länsstyrelsen under perioden afgjorda mål angående *skuldfordran*.

Och torde af dessa särskilda uppgifter äfven framgå, att tillståndet bland städernas fastighetsegare och öfriga befolkning, utur ekonomisk synpunkt och i allmänhet betraktadt, under perioden icke varit ofördelaktigt.

Om *sedligheten* hos befolkningen inom länet måste omdömet blifva hufvudsakligen detsamma, som Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i sin nästföregående femårsberättelse funnit sig böra afgifva. I förhållandet emellan könen, så vidt detta får bedömmas af proportionen emellan lefvande födda äkta och oäkta barn, synes någon försämring på landsbygden hota, under det att någon förbättring inträdt i städerna. Af de under perioden 1866—1870 lefvande födda barn, till antalet utgörande 16,545, voro nemligen 14,468 eller 87,45 procent äkta och 2,077 eller 12,55 procent oäkta, och uppgingo de oäkta barnen i städerna till 19,57 samt å landsbygden till 11,52 procent. Såsom tab. litt. A. visar, har under nu ifrågavarande period 1871—1875 antalet lefvande födda barn stigit till 18,912, bland hvilka 16,521 eller 87,36 procent äkta och 2,391 eller 12,64 procent oäkta. Men af det landsbygden tillhörande antalet 16,569 barn hafva 14,618 eller 88,22 procent varit äkta och 1,951 eller 11,78 proc. oäkta, under det att i städerna bland 2,343 lefvande födda barn 1,903 eller 81,22 procent varit äkta och 440 eller 18,78 procent

oäkta. Till behörigt afseende bör dock anmärkas, att bland omförmälda under perioden i länet lefvande födda oäkta barn räknats 338 barn af trolofvade mödrar, hvilka barn inför lagen äro likställda med äkta.

För jemförelse antecknas, att under denna period förhållandet i nyssnämnda hänseende varit följande:

	Äkta barn.	Oäkta barn.
å landsbygden i riket.....	91,08 proc.	8,92 proc.
i städerna »	77,81 »	22,19 »
i hela riket	88,97 »	11,03 »

Dryckenskapslasten synes bland den besutna allmogen fortfarande vara i aftagande, men bland den tjenande och den lösa arbetareklassen har utöfningen deraf snarare ökats än minskats under tillgången på och inflytelsen af höga arbetslöner. Synnerligen inom städerna har detta förhållande framträdt oakadt de bemödanden, som skett för att motarbeta rusdryckers öfvermåttiga bruk.

Befolkningens sedliga ställning kan äfven i viss mån bedömmas med ledning af den redogörelse, som den å nästa sida intagna tab. Litt. C. innefattar rörande dels antalet af i länet födda *straffarbetsfångar* och för *försvarslöshet dömda*, dels ock antalet af de utaf länsstyrelsen för försvarslöshet dömda samt de å länshäktet i Vesterås förvarade fångar under åren 1871—1875.

Folkundervisningen torde numera i allmänhet inom länets samtliga kommuner omfattas med det intresse, som denna viktiga angelägenhet fordrar och därför nödiga uppoffringar bäras utan knot. Fabriks- och bruksegare ådagalägga ofta för dess befrämjande lofvärda bemödanden och så väl hushållningssällskapet som landstinget söka, hvardera i sin mån, att genom anslag bereda och underlätta dess utveckling.

Såsom redan i den förra femårsberättelsen meddelades, finnas *sockenbibliotek* i nästan alla församlingar. Deras mer eller mindre flitiga begagnande är mycket beroende af det nit vederbörande föreståndare därför visa.

Sektväsende i *trosläran* eger rum inom Vestmanlands län likasom i de flesta öfriga delar af riket. De flesta anhängare har baptismen, för hvilken särskilda bönehus äro inrättade i Arboga och möjligen på ett par andra ställen i länet. Metodisterna hafva mindre utbredning. Legalt organiserade församlingar eger ingendera sekten. Mormonismen, hvilken för en tid med ringa framgång sökte göra proselyter, har under senare delen af perioden icke afhörts.

Tab. Litt. B.

Skuldfordringsmål.

	Emot ståndspersoner.						Emot hemmansegare och brukare af allmogen.						Emot torpare, tjenstfolk och andra personer.						Summa.		
	Antal.		Belopp.		Medelbelopp på hvarje person.	Kronor.	Antal.		Belopp.		Medelbelopp på hvarje person.	Kronor.	Antal.		Belopp.		Medelbelopp på hvarje person.	Kronor.	Antal.	Belopp.	Medelbelopp på hvarje person.
År 1871	73	25,409	80	348	08	230	66,708	01	290	03	245	29,760	24	121	47	548	121,878	05	222	40	
» 1872	60	16,280	04	271	33	132	32,833	40	248	74	179	12,918	73	72	17	371	62,032	17	167	20	
» 1873	81	41,481	38	512	12	77	28,458	90	369	60	121	7,154	04	59	12	279	77,094	32	276	32	
» 1874	79	53,746	65	680	34	89	19,284	12	216	67	138	11,196	03	81	13	306	84,226	20	275	25	
» 1875	74	27,890	21	376	89	182	47,825	15	262	77	262	14,944	44	57	04	518	90,659	80	175	02	

Att den *fysiska utvecklingen* hos ungdomen af manliga könet bland allmogen i detta län går långsamt och ofta icke skett fullständigt vid nu stadgade beväringssålders inträdande, är en anmärkning, som vid beväringmönstringarna hvarje år bestyrkes. Den gifna följden af ett sådant förhållande är, att ett större antal ynglingar måste kasseras såsom till krigstjänst odugligt, än sannolikt skulle blifva händelsen, om ett års längre uppskof med beväringsskyldighetens fullgörande blefve medgifvet. Under perioden 1871—1875 har antalet af approberade, befriade och kasserade *beväringsskyldiga* af första klassen för hvarje år varit sådant, som följande tabell uppgifver:

	Approberade.	Befriade.	Kasserade.	Summa.
Å landsbygden: år 1871	504	31	244	779
» 1872	617	31	125	773
» 1873	596	46	183	825
» 1874	593	27	223	843
» 1875	619	40	261	920
Summa	2,929	175	1,036	4,140
I städerna: år 1871	85	10	24	119
» 1872	89	8	12	109
» 1873	74	5	25	104
» 1874	75	5	31	111
» 1875	83	6	40	129
Summa	406	34	132	572
I hela länet: år 1871	589	41	268	898
» 1872	706	39	137	882
» 1873	670	51	208	929
» 1874	668	32	254	954
» 1875	702	46	301	1,049
Summa	3,335	209	1,168	4,712

Under ifrågavarande period hafva de frivilliga *skarpskytteföreningarna* inom länet i effektiv styrka utgjort:

År 1871	1,793 man.
» 1872	1,831 »
» 1873	1,724 »
» 1874	1,724 »
» 1875	1,627 »

Och hafva dessa föreningar åtnjutit i anslag:

	Af staten				Af lands- tinget till skarp ammuni- tion och målskjut- nings- premier.
	till in- struktö- rens aflö- ning.	till skarp ammuni- tion.	till mål- skjut- nings- premier.	Summa.	
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
År 1871	2,384	954	954	4,292	500
» 1872	2,401	962	962	4,325	500
» 1873	2,289	919	919	4,127	500
» 1874	2,157	864	864	3,885	500
» 1875	2,157	863	863	3,883	500
Summa	11,388	4,562	4,562	20,512	2,500

Sjukdomsförhållandena under den period, som förevarande underdåniga berättelse omfattar, hafva i allmänhet visat sig lindriga. Tyfösa och gastriska febrar, diarrhéer och lunginflammationer bland äldre personer, skarlakansfeber och mässling bland barn hafva väl särskilda år gått med stundom epidemisk utbredning, men utan att förorsaka någon större dödlighet bland befolkningen. Af härjande farsoter har länet icke blifvit hemsökt.

3. Näringar.

A) **Jordbruk och boskapskötsel.** I Vestmanlands län utgör, såsom bekant är, jordbruk och dermed förenad boskapskötsel den *modernäring*, på hvilken länets välstånd i första rummet är grundadt och beror. Insigten härom och angelägenheten att med trägna och omsorgsfulla bemödanden förbättra

och öka denna inkomstkälla synes ock allt mer och mer genomtränga och lifva deras sinnen och håg, hvilka deråt företrädesvis egna sitt arbete. Det visar sig äfven, att sådant aktningvärdt sträfvande bär goda frukter.

Vid afgifvandet af sin förra femårsberättelse öfvermålde

Tab. Litt. C.

Fångantal.

År	I länet födde straffarbetsfångar.		I länet födde, för försvarslöshet dömda.		Af länsstyrelsen för försvarslöshet till allmänt arbete dömda.			Å länsfängelset i Vesterås förvarade fångar.											
	Antal.	I förhållande till folk- mängden.	Antal.	I förhållande till folk- mängden.	m.	q.	Summa.	För undergående af						Lösdrif- vare och försvars- löse.	Bystatte.	Barn, som åt- följt sina modrar.	På fri- fot ställ- de fångar.	Summa i länsfän- gelset förvara- de.	
								straff- arbete.		fängelse vid vatten och bröd.		fängelse.							
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.					
År 1871	54	1 till 2,143	21	1 till 5,509	1	—	1	41	3	86	5	30	1	148	17	—	1	277	332
» 1872	52	1 » 2,259	23	1 » 5,108	1	—	1	34	3	60	5	4	1	97	5	—	—	181	209
» 1873	37	1 » 3,175	30	1 » 3,916	—	1	1	38	3	46	2	14	—	117	10	—	4	197	234
» 1874	47	1 » 2,574	30	1 » 4,033	—	3	3	42	12	48	1	15	3	91	13	—	15	191	240
» 1875	32	1 » 3,845	22	1 » 5,593	7	—	7	50	7	59	1	17	1	113	6	—	3	203	257

Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, hvilka betydande svårigheter det mötte, att bekomma de *statistiska uppgifter*, som erfordrades för att i siffror med någon tillförlitlighet kunna uttrycka, hvilka förhållanden och skiften ifrågasvarande näring företedde. Hushållningssällskapet, hvilket förut i och för insamlandet af dessa uppgifter brukat dertill utse en person inom hvarje socken, fann detta förfaringssätt så litet tillfredsställande i hvad dermed åstadkoms, att sällskapet öfvergaf det och beslöt att från och med år 1872 låta ett af länets fögderin för hvarje år med omsorg genomgå af en med detsammans förhållanden väl hemmastadd person, hvilken, efter att först hafva i provinslandtmäterikontorets handlingar tagit kännedom om der befintliga underrättelser om arealerna, skulle under resor till hvarje socken söka vinna möjligast fullständiga och pålitliga uppgifter för jordbruksstatistiken. På detta sätt hafva under perioden samlats så beskaffade mera säkra uppgifter för Kungsörs, Vesterås, Väsby och Salbergs fögderin; återstående således vid periodens slut allenast Bergslags fögderi såsom icke undersökt och för hvilket fögderi derföre måste begagnas de äldre upplysningar, hvilka kunnat vara att tillgå.

Nedanstående tab. litt. D. innehåller sammandrag af hvad sålunda kunnat inhämtas rörande *egovidd* af trä-, humle- och kålgårdar, åker och annan odlad jord, naturlig äng samt skogbärande mark äfvensom arealen, beräknad i tunnland, af *hvad som af den odlade jorden blifvit användt till höstsäd, vårsäd, potatis och andra rotfrukter m. m.*

För beloppen af *utsäde* och *skörd* under hvarje år af perioden redogöres uti nedanstående tab. litt. E.

Och meddelas i följande tabell upplysning om antalet af de vid hvardera årets slut i länet *underhållna kreatur*:

År.	Hästar		Oxar.	Tjurar.	Kor.	Ungnöt under 2 år.	Får.	Getter.	Svin.
	öfver 3 år.	under 3 år.							
1871.....	12,609	867	9,404	1,866	42,337	15,685	31,715	1,277	10,883
1872.....	12,673	846	9,410	1,910	43,136	16,280	32,323	1,253	11,437
1873.....	12,638	840	9,396	1,902	43,195	16,239	32,036	1,228	11,401
1874.....	12,602	910	9,654	1,921	43,933	16,135	31,809	1,226	11,495
1875.....	12,803	980	9,823	1,984	45,745	16,151	32,476	627	11,300

Efter hvad dessa uppgifter föranleda, skulle under femårsperioden 1871—1875 *arealen* af trä-, humle- och kålgårdar hafva ökats med 376 tunnland samt arealen af åker och annan odlad jord med 19,475 tunnland äfvensom produktionen af spanmål, balj- och rotväxter samt antalet af underhållna hästar och hornboskap icke obetydligt stigit. Att de upptagna sifbertalen skulle i allt vara fullt tillförlitliga, är väl med hänsyn till de svårigheter, som, oaktadt alla bemödanden, fortfarande ligga i vägen för anskaffandet af säkra primäruppgifter till jordbruksstatistiken, icke att antaga, men dessa sifbertal torde dock obestriddligt gifva till känna ett märkligt framåtskridande af jord-

Tab. Litt D.

Egovidd och dess användande.

År	Hela egovidd.	Deraf				Odlad egovidd, använd till									
		träd-, humle- och kålgård.	åker och annan odlad jord.	naturlig äng.	skogbärande mark.	höstsäd.	vårsäd,		potates.	andra rotfrukter.	spånadsväxter.	gräs och andra foderväxter till		andra växtslag.	träde.
							stråsås.	baljväxter.				bete.	skörd.		
1871.....	1,313,957	1,908	229,711	118,024	765,870	38,984	48,330	3,065	5,937	657	366	6,123	75,672	107	50,482
» 1872.....		2,031	235,454	116,211	769,815	38,979	48,615	3,066	6,057	486	310	4,601	83,010	67	50,257
» 1873.....		2,176	235,604	115,395	759,485	39,022	48,894	3,040	5,981	477	304	4,275	82,854	66	50,685
» 1874.....		2,255	239,947	113,283	762,233	40,179	50,884	3,220	6,135	417	280	3,699	85,647	66	49,264
» 1875.....		2,284	249,186	110,012	746,529	42,407	55,306	3,532	6,115	265	226	3,503	90,245	62	47,356

Tab. Litt. E.

Utsäde och skörd.

År.	U t s ä d e.										S k ö r d u t a n a f d r a g f ö r u t s ä d e t.													
	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Blandsäd.	Ärtor.	Bönor.	Vicker.	Potatis.	Lin och hampa.	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Blandsäd.	Ärtor.	Bönor.	Vicker.	Potatis.	Andra rotfrukter.	Lin och hampa.		Gräs och andra foderväxter till	
																					frö.	spånadsämne.	grönfoder.	hö.
1871	4,051	26,355	8,997	39,511	4,158	2,278	69	606	32,726	300	31,946	195,247	68,560	253,230	28,550	12,853	293	4,023	207,004	29,122	361	1,364	26,720	2,893,140
1872	4,093	26,278	9,033	40,482	4,097	2,328	58	631	34,148	256	31,595	178,131	59,775	288,107	28,903	16,857	277	4,624	230,199	22,919	301	1,190	18,700	2,294,270
1873	4,114	26,360	8,908	40,993	4,222	2,306	53	608	34,148	248	35,850	200,877	60,484	320,467	29,789	14,122	312	4,108	228,437	23,075	283	1,098	—	3,477,700
1874	4,703	26,852	9,272	43,909	4,108	2,350	—	625	35,221	227	44,587	237,339	49,854	212,458	19,154	5,682	—	1,598	253,722	7,380	199	721	—	2,114,230
1875	5,153	27,642	9,472	48,729	3,600	2,451	—	642	36,358	209	46,967	247,786	71,491	398,901	29,171	17,075	—	4,334	302,202	8,165	325	588	1,000	2,822,715

bruket och boskapsskötseln i länet. Andra omständigheter bevisa äfven detsamma.

Beträffande jordbruket inhemtar man nemligen af de årsberättelser, hvilka till hushållningssällskapet af dess förvaltningsutskott afgifvas, att den af sällskapet afönade *agronom* funnit sig under denna period någorlunda jemnt upptagen af förrättningar för ordnande af omloppsbruk, uppgörande af täckdikningsplaner samt undersökningar och afvägningar för marks torrläggande till odling, uppgående den af honom under åren 1871, 1873 och 1875, för hvilka bestämda upplysningar gifvits, sålunda i ett eller annat afseende behandlade jordareal sammanlagd till nära 17,500 tunnland. Bland dem, som anlitat hans biträde, räknar man en god del besuten allmoge samt till och med soldater för sina torpställen. De af sällskapet anställde *länsdikare* hafva icke heller i sina befattningar saknat sysselsättning. *Vexelbruket* vinner mer och mer insteg framför det annars öfliga tvåskiftesbruket och torde vara införd vid de flesta större gårdar samt äfven vid åtskilliga mindre. *Begagnandet af maskiner* till hjälp för jordbrukaren vid flere af hans arbeten sprider sig och det jemväl bland mindre gårdsegare. Likaså användandet af *artificiella gödningsämnen*. Till ökad lifaktighet i denna näringsgren hafva ock utan tvifvel bidragit de för jordbrukaren gynsamma förhållanden med *årsväxten*, som denna period företett, och om hvilka Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes för åren 1871—1873 till Kungl. Statskontoret och sedermera för åren 1874—1875 till Kungl. Statistiska Centralbyrån insända berättelser lemna följande uppgifter:

År 1871: sädesskörden öfver medelmåttan, särdeles med afseende å kvaliteten; höafkastningen i två fögderin medelmättig och i tre något under medelmåttan.

År 1872: sädesskörden mer än tillräcklig för ortens behof; foderskörden riklig och i allmänhet väl bergad.

År 1873: sädesskörden af god beskaffenhet och öfver medelmåttan; åringen af hö och andra foderväxter riklig och väl inbergad.

År 1874: sädesskörden fullt tillräcklig för ortens behof och äfven lemnande öfverskott till afsalu; foderskörden visserligen knappt motsvarande behovet, men af god beskaffenhet. Slutomdöme: skörden medelmättig.

År 1875: sädesskörden i allmänhet icke allenast tillräcklig för ortens behof utan äfven lemnande icke obetydligt öfverskott till afsalu; foderskörden fullt tillräcklig för ortens behof. Slutomdöme: skörden i allmänhet mycket god.

Bland större *arbetsföretag* inom länet, åsyftande *förbättring och uppodling af jord*, hvilka under denna period blifvit åvägabrakta, böra anmärkas följande:

a) utdikning af den så kallade Solingebäcken för beredande af förbättring af derintill liggande vattensjuka marker inom Fläckebo, Romfartuna, Kila och Harakers socknar till en areal af 1,357 tunnland 2 kappland; kostnadsförslaget uppgående till 19,650 kronor och arbetet utfördt af jordegarna utan statsbidrag.

b) upprensning och utgräfning af den genom Kila, Kumla, Tillberga och Sevala socknar i Sagån utfallande Lillån för torrläggning af vattensjuk mark, kallad Stora Vrian, med en areal af 1,607 tunnland 28 kappland. Utgiften, beräknad till omkring 20,000 kronor, har af jordegarna bekostats.

c) sänkning af Altuna sjö och upprensning af Altuna å i Altuna socken, hvilket arbete afser jordförbättring å en areal

af omkring 1,400 tunnland för en kostnad af 56,000 kronor, hvartill dels statsanslag af 4,000 kronor och dels statslån af 24,000 kronor beviljats.

d) sänkning af sjön Temnaren, belägen dels inom Väla härad af Vestmanlands län och dels inom Uppsala län. Detta för jordegare inom begge länen gemensamma, men ännu vid periodens utgång icke avslutade företag har till ändamål att bereda deltagarna deruti ganska vidsträckta jordvinningar.

Trägårdsskötsel och fruktträdodling hafva under perioden fortfarande varit främjade af hushållningssällskapet dels genom utdelning från dess träskola af goda och passande växter åt folkskolor samt afgiftsfri undervisning för folkskolelärare, och dels genom det biträde i trägårdars anläggning och ordnande, hvarmed den af sällskapet afönade länsträgårdsmästaren är skyldig tillhandagå dem af länets invånare, hvilka derom vilja anlita honom. Att området af den jord inom länet, som afsetts för ifrågavarande ändamål, vunnit i utsträckning har redan blifvit visadt, och då man af länsträgårdsmästarens arbetsredogörelser erfar, att han de fem år, som perioden omfattar, varit af trägårdsodlare använd på sammanlagt 131 ställen under 413 arbetsdagar eller i medeltal för hvardera året på 26 å 27 ställen under 82 å 83 arbetsdagar, så torde af dessa omständigheter i förening kunna slutas, att jemväl uti nu ifrågavarande rigtning jordegarna inom länet vilja gå framåt. Vid en under Oktober månad 1874 i Uppsala anordnad utställning af trägårdsalster blefvo 14 pris tillerkända personer inom Vestmanlands län.

Till upplysning om de *spanmåls- och arbetspris*, som i allmänhet kunna anses såsom gängse under de särskilda åren af denna period, de förstnämnda eller spanmålsprisen öfverensstämmande med markegångstaxans afdelning litt. A, får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande åberopa innehållet af efterföljande tab. Litt. F, hvilken, synnerligen hvad arbetsprisen angår, visar icke ringa stegring.

I afseende på *hemmansklyfningar* och *jordafsöndringar* förekomma samma omständigheter, som under den förra femårsperioden. De äro fåtaliga, hvilket torde bevisa, att jordegarna i allmänhet fortfarande icke gerna stycka sina hemmansoräden och ega den förmögenhet, att de icke finna sig dertill nödsakade. Följande tabell visar antalet af sådana förrättningar under nu ifrågavarande period:

	Hemmans-	Jordaf-
	klyfningar.	söndringar.
	Antal.	
År 1871	10	4
» 1872	6	6
» 1873	7	4
» 1873	13	9
» 1875	15	4
Summa	51	27

Sedan hushållningssällskapets förvaltningsutskott upprättat förslag till reglemente för *bolag till försäkring emot hagelskada af växande gröda* inom länet, har detta förslag under våren 1873 blifvit med teckningslistor utsändt till länets alla socknar med den framgång, att ett bolag för nämnda ändamål redan den 30 Juni samma år kunde konstituera sig med tecknad för-

Under ifrågavarande period hafva icke några *farsoter* bland *hUSDjuren* varit gängse inom länet.

Den med årligt statsanslag af 4,000 kronor understödda *landtbruksskolan* å Stenby fortfar att under nitisk och insigtsfull vård af direktören J. V. Broberg, hvilken sedan skolan år 1869 flyttades till nämnda egendom varit dess föreståndare, verka för spridning af kunskap och erfarenhet i jordbruket och dermed förenade näringar. Under perioden hafva från skolan, der 12 å 13 frilärlingar årligen njuta undervisning, kursen upptagande 2 års tid, utgått tillhopa 32 lärlingar, af hvilka de fleste erhållit platser såsom rättare å egendomar inom länet. Hushållningssällskapets arrende af egendomen har för skolans fortsättning derstädes blifvit förlängdt på ytterligare tio år att räkna från den 14 Mars 1879.

Tab. N:o 4. B) **Skogshushållning.** I enlighet med hvad Kungl. Skogstyrelsen derom upplyst, skall *ytvidden* af den inom Vestmanlands län befintliga skogsmark med inbegripande af betesmarker, fjell och impediment utgöra omkring 5,300,000 kvadratref, af hvilket arealinnehåll, såsom bilagda på vederbörande jägmästares uppgifter grundade tab. N:o 4 visar, belöpa på

	Kvadratref.
a) Kungl. Maj:t och kronan omedelbart tillhörige och under dess disposition stående skogar	32,945,45.
b) Boställens, kyrkors, läroverks och fromma stiftelsers d:o	234,654,46.
c) Häradsallmänningar	109,202,98.
tillhopa	376,802,89.

Varande af dessa skogar till ordnad hushållning *indelade* sammanlagdt 179,878,90 kvadratref.

Årliga *afverkningsbeloppen* å ifrågavarande skogar hafva under perioden i medeltal uppgått för

	Kubikfot.	Värde. Kronor.
a) Kungl. Maj:t och kronan omedelbart tillhörige och under dess disposition stående skogar till	72,650.	6,264.
b) Boställens, kyrkors, läroverks och fromma stiftelsers d:o till	304,005.	16,838.
c) Häradsallmänningar	578,374.	36,788.

hvilka summor utvisa en betydigen stegrad afkastning emot hvad som egde rum under femårsperioden 1866—1870.

Häradsallmänningarne, tio till antalet, äro på följande sätt fördelade emellan de i länet för skogsförvaltningens utöfning inrättade tre revir, nemligen:

	Kvadratref.
Köpings revir: Svedvi, Bergs, Lisjö, Sämskarbo, Kungsörs och Säterbo allmänningar, utgörande tillhopa	62,350,03.
Vesterås revir: Norrbo, Tuhundra och Siende allmänningar	19,509,69.
Sala revir: Torstuna allmänning	27,343,26.
tillhopa	109,202,98.

Skiljaktigheter emellan desse och de i femårsberättelsen för 1866—1870 lemnade uppgifter om arealinnehållet härflyta af gjorda rättelser.

Å samtliga till ordnad hushållning *indelade* allmänna skogar varder, efter afverkning, *återväxten* ombesörjd medelst frötröställning, sådd eller plantering. Inom Köpings revir afdikas sank

mark å hyggena, så att densamma före kulturen blifver torr-lagd. Att skogshushållningen å de under allmän vård och förvaltning ställda skogar går mer och mer framåt torde rättvisligen böra erkännas.

Vid afgifvandet af sistnämnde femårsberättelse antogs med föranledande af erhållna meddelanden, att af *enskildes skogar* en areal af 550,000 kvadratref vore till *ordnad hushållning indelad*, men huruvida detta är med verkliga förhållandet öfverensstämmande torde vara osäkert i anseende till svårigheten att härom bekomma fullt tillförlitliga uppgifter. Större bruks- och landt-egendomars skogar, synnerligen inom vissa delar af länet, skötas i allmänhet med omsorg och återväxten befordras genom sådd och plantering. Sålunda äro Lisjö, Surahammars och Skatmansö bruks skogar, tillhopa omfattande en areal af 62,742 kvadratref, indelade till ordnad hushållning. Men å de flesta öfriga *enskilda skogar* förekommer ingen planmässig afverkning, utan den gamla bländningsmetoden begagnas. En följd af de, särdeles under åren 1872 och 1873, stegrade virkesprisen var, att mångenstädes betydlig *öfverafverkning* egde rum. Inom den norra delen af länet, der kolpriset då uppgick ända till 22 kronor för läst om 12 tunnor, kolades så mycket tillgängliga arbetskrafter möjligen det tilläto och inom den södra delen inköptes skogshemman för hastig afverkning af skogen utan något afseende på dennas framtida bestånd eller någon tanke på återväxtens befordrande. Dock må anmärkas, att en del mindre egendomsegare, äfven ibland allmogen, börjat visa stigande håg för skogsplantering och sådd samt anlita den af hushållningssällskapet anställde *skogsplantör* om biträde. För att gifva råd och anvisningar rörande skogarnes ändamålsenliga behandling och leda deras afbrukning på sätt, som bäst främjade återväxten, har nemligen denne varit tillkallad

år 1871 vid 16 gårdar under 44 arbetsdagar.

» 1872 » 24 » » 54 »
» 1873 » 28 » » 64 »
» 1874 » 41 » » 86 »
» 1875 » 46 » » 95 »

Någon *ekplantering* af betydenhet har under ifrågavarande femårsperiod icke inom länet egt rum.

C) **Jagt och djurfångst.** Hvad beträffar *matnyttiga djur* lär under denna period elg hafva ökat, men hare och skogsfogel deremot i betänklig grad minskats, detta senare både i följd af ogynnsamma vårar och genom rofdjurs härjningar. Rapphöns tillväxte under åren 1871—1874 och stammen deraf skall vid det sistnämnda årets slut befunnits större än sannolikt någonsin förr inom länet, men de utdago så mycket under den efterföljande vintern, att tillgången derpå sedermera varit obetydlig.

Af *rofdjur* finnas numera i länet, sedan vargen nästan Tab. N:o 5. försvunnit samt örn och berguf föga visa sig, endast lo, hvilket djur dock äfven blott sparsamt förekommer, samt räf och höns-hök. De begge sistnämnda djurslagen hafva, enligt erhållna uppgifter, så ökat sig, att de hota utöda det matnyttiga mindre villebrådet, om lämpliga mått och steg deremot icke vidtagas. Väl har landstinget gifvit anslag till skottpenningar för deras dödande, men måhända till för låga belopp. Åtminstone har verkan deraf icke visat sig nog tillfredsställande. Rörande antalet af de inom länet under denna period dödade rofdjur meddelas närmare upplysning i bilagde tab. N:o 5.

Uti den förra femårsberättelsen 1866—1870 har blifvit omförmäldt, huruledes Eders Kungl. Majts Befallningshafvande, i likhet med länsstyrelserna i Stockholms, Upsala och Södermanlands län, under den 17 November 1870 utfärdat *stadgar rörande fiskets utöfvande* i sjön Mälaren; och har, sedan fyra tillsyningsmän blifvit af Eders Kungl. Majts Befallningshafvande tillsatte att vaka öfver dessa stadgars efterlefnad, hushållningssällskapet, uppå derom gjord framställning, till bemälda tillsyningsmäns godtgörande tills vidare anslagit en summa af 200 kronor om året. Med afseende på fisket i sjön Hjelmaren har Eders Kungl. Majts Befallningshafvande sedermera gemensamt med länsstyrelserna i Örebro och Södermanlands län jemväl meddelat föreskrifter, hvilka Eders Kungl. Majts och Rikets Kammarkollegium, efter derstädes förd klagan, medelst utslag den 24 Februari 1875 i hufvudsakliga delar fastställt. Slutligen må nämnas att, uppå derom hos landtbruksakademien af hushållningssällskapet gjord begäran, de öfriga mera betydande fiskevattnen inom Vestmanlands län blifvit under loppet af år 1874 undersökta af assistenten J. V. Wahlberg, hvilken skulle af-

gifva utlåtande rörande de åtgärder, som vore erforderlige för fiskets upphjelpande och rätta bedrivande i dessa fiskevatten, men att ännu vid periodens slut sådant utlåtande icke blifvit meddeladt.

D) Bergs- och brukshandtering. Den för Vestmanlands län näst jordbruket viktigaste näringsgren är *jernhandteringen*. Huru densamma under nu ifrågavarande period utvecklats sig, torde kunna inhemtas af nedanstående tabb. litt. G, H och I, rörande malmuppföringen, jernstillverkningen samt den vid det ena och andra använda arbetskraft.

Bland de talrika *jernbruken* inom länet, som under perioden 1871—1875 äro att bemärka, torde särskildt böra nämnas Ramnäs, Fagersta, Svanå, Ferna, Uttersberg, Surahammar och Kolsva. Vid Ramnäsverken utgjorde stångjernstillverkningen år 1875 ett belopp af 170,187,50 centner och vid Vestanfors, lydande under Fagersta, tillverkades samma år 68,629,28 centner bessemerstål. *Gjuterien med mekaniska verkstäder* i Arboga och Köping befinna sig i fortsatt verksamhet, och hafva gjuterin tillkommit

Tab. Litt. G.

Malmuppföringen.

	1871.		1872.		1873.		1874.		1875.	
	Antal grufvor.	Centner.	Antal grufvor.	Centner.	Antal grufvor.	Centner.	Antal grufvor.	Centner.	Antal grufvor.	Centner.
Norbergs socken	23	1,801,929	28	1,770,957	32	1,784,726	43	2,486,529	43	2,267,282
Vestanfors d:o	1	4,720	1	3,210	2	80,074	3	127,836	7	375,701
Skinnskattebergs d:o	6	242,256	6	199,159	10	194,254	7	196,695	8	82,616
Sala d:o	4	119,580	5	238,455	7	176,500	7	202,508	5	167,340
Hvittinge d:o	—	—	—	—	—	—	1	2,355	1	1,936
Summa	34	2,168,485	40	2,211,781	51	2,235,554	61	3,015,923	64	2,894,875

Tab. Litt. H.

Jernstillverkningen.

	1871.		1872.		1873.		1874.		1875.	
	Antal verk.	Centner.	Antal verk.	Centner.	Antal verk.	Centner.	Antal verk.	Centner.	Antal verk.	Centner.
Tillverkning af tackjern och gjutgods direkt ur masugnarna	16	550,093,86	13	452,675,93	18	739,625,40	18	657,593,55	19	707,918,60
Tillverkning af gjutgods vid gjuterien	3	29,879,45	3	29,843,28	3	27,754,92	3	29,956,67	4	43,118,66
Stångjernstillverkning	32	577,048,73	29	612,706,29	27	642,972,43	26	625,756,33	25	669,258,67
Jernmanufaktur och stål	9	74,831,93	8	149,210,73	8	168,322,03	8	114,987,77	7	183,490,44

Tab. Litt. I.

Använd arbetskraft.

	Vid jerngrufvorna.			Vid jernverken.					Summa sammanr.
	Antal ständige arbetare.	Antal tillfällige arbetare.	Summa.	Masugnar.	Stångjernsverk.	Manufakturverk och gjuterien.	Ej klassificerade arbetare.	Summa.	
År 1871	375	54	429	329	649	473	225	1,676	2,105
» 1872	430	—	430	336	649	711	150	1,846	2,276
» 1873	419	—	419	333	674	852	150	2,009	2,428
» 1874	622	9	631	379	578	541	167	1,665	2,296
» 1875	869	—	869	409	704	176	165	1,454	2,323

vid Fagersta och Molnebo. I Vesterås stad har nyssnämnda år ett nybildadt bolag under firma "Vesterås mekaniska verkstads aktiebolag" anlagt gjuteri med mekanisk verkstad i hufvudsakligt syfte att tillverka skördemaskiner och annan landtbruksredskap. Likaledes har i samma stad inrättats en större reparationsverkstad för Stockholm—Vesterås—Bergslagens jernvägs behof.

Vid *Sala silfververk* har under denna period grufvetrytningen, likasom förut, fortgått för Sala bergslags räkning efter stadgade arbetsplaner; och har, efter malmens föregående behandling medelst skrädning, bokning och vaskning, genom smältningprocesserna vunnits bergfint silfver till följande vikt:

år 1871	1,904 skålp. 37 ort.
» 1872	1,465 » 15 »
» 1873	1,555 » 78 »
» 1874	1,509 » 12 »
» 1875	957 » 15 »

tillhoppa 7,391 skålp. 57 ort,

hvilket i medeltal för hvarje år utgör 1,478 g 31 ort. Denna medeltillverkning understiger alltså betydligt den af 2,137 g 92 ort, som under den förra femårsperioden blef åstadkommen. Såsom orsak uppgifves den under senare åren inträffade vattenbristen, som gjorde verkens normala gång omöjlig, så att till följd af vattens uppstigande i grufvans djupaste delar flere malmrum blefvo oåtkomliga.

Sedan med 1873 års utgång den så kallade Sala silfververks ränte-ersättningsfond uppgått till ett kapital af 330,531 kronor 50 öre och dermed, jemlikt Eders Kungl. Maj:ts nädiga bref till Kammar- och Kommers-kollegierna den 28 Mars samma år, blifvit fullbildad, har å ena sidan den Sala bergslag dittills åliggande årliga afsättning till denna fond af vissa medel upphört samt å den andra de af bergslaget arrenderade kronoräntorna från en del socknar återfallit till statsverkets disposition. För det närvarande innehafves och förvaltas berörda kapital af bergslaget och deraf fallande ränta användes till silfververkets drift i stället för de indragna kronoräntorna.

Tillverkningen vid de öfriga så kallade *ädlare verken* inom länet utvisar efterföljande tabell.

Tillverkning af koppar, messing m. m.

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
	C e n t n e r.				
Koppar. Ridderhyttan	436,60	1,343,26	1,309,00	—	—
Messing och kopparmanufaktur. Skultuna	7,462,92	7,751,32	7,840,61	8,406,67	8,235,13
Bly. Sala silfververk	839,95	696,85	572,08	752,84	362,94
Blyerts. Fagersta	780,00	935,00	1,327,00	825,00	825,00
» Norberg	331,75	387,60	225,00	90,00	90,00

Och innefattar nedanstående tabell upplysning om den arbetskraft, som vid samtliga de ädlare verken blifvit under ifrågasvarande period använd.

Använd arbetskraft.

	Vid silfver- och blyverk.	Vid kopparverk.	Vid andra ädlare verk.	Summa.
	A n t a l a r b e t a r e.			
År 1871	355	70	183	608
» 1872	342	80	3	425
» 1873	328	75	150	553
» 1874	332	—	153	485
» 1875	286	—	455	741

E) Fabriker och handtverkerin. De förhållanden, Tabb. N:is 7 a o. 7 b.

som inom dessa näringsgrenar egde rum vid 1875 års utgång visas af bilagda tabb. N:is 7 a och 7 b. Af desamma befinnes, att, om än antalet af fabriker och handtverkerin, med undantag af sådana som afse jernhandteringen, icke synnerligen ökats under den senaste tilländalupna femårsperioden, en i allmänhet större produktion än under perioden 1866—1870 dock blifvit åstadkommen. Detta torde få anses beteckna något framskridande äfven uti ifrågavarande riktningar, oaktadt den hämmande inverkan, som fortvaron af bristen på tjenliga kommunikationsanstalter måste inom vidsträckta trakter af länet hafva utöfvat. Det var nemligen först emot slutet af år 1875, som de större jernvägsbyggnaderna derstädes uppnådde en sådan fullbordan, att de kunde delvis öppnas för trafik. En omständighet, ledande till samma slutsats, som nyss blifvit framställd, företer sig ock deruti, att den bevilning, hvartill fabrikanter och idkare af handverk samt vissa andra dermed jemnförliga näringar blifvit taxerade, uppgick för år 1875 till icke obetydligt större belopp, än den utgjorde år 1870.

Beträffande särskildt städerna i länet, så hafva de ännu icke hunnit den utveckling i näringslif, att de kunna sträcka sin verksamhet i sådant afseende mycket utöver sina närmare omgifningar, af hvilka de fördenskull i allmänhet äro till stor del beroende. Men förhoppningarna att genom de nya jernvägs-kommunikationerna kunna utvidga affärsförhållandena äro väckta, och man finner bevis på bemödandenas riktning åt detta syftemål. Ett sådant bevis framträder, att börja med, i sjelfva den jernvägsanläggning, hvarigenom *Vesterås stad* kommit i direkt förbindelse icke blott med hufvudstaden utan äfven med rikets norra, vestra och södra stambanor. För ernående af dessa viktiga fördelar har nämnda stad med prisvärd villighet och kraft gjort högst betydande uppoffringar. Ett annat bevis lemnar anläggningen i samma stad af den redan omförmälda mekaniska verkstaden med föremål att egentligen arbeta för att förse landtbruket med maskiner och redskap. *Sala stad* hade tidigare under denna period funnit sig gynnad medelst norra stambanans framdragande dit och inflytelsen häraf har varit märkbar i ökad omsättning och lifligare handel, synnerligen med spanmål och kalk, i stegring af prisen å fastigheter, så väl gårdar i staden som jordbrukslägenheter, i nybyggnadsföretag samt i flere åtgöranden till stadens förskönande både från kommunens sida och af enskilde. Men invånarnes hufvudsakliga näringsfång äro jord- och bergsbruk; och som de i skötseln af ej ringa jordområden samt i bearbetningen af Salabergets grufvor och kalkbrott i stadens nära granskap ega fält för sin företagsamhet, skola de sannolikt först i en framtid komma att mera egna sig åt de egentliga stadsmananärningarna. Några nya fabriker och manufakturinrättningar hafva under perioden der icke tillkommit och handtverkerien stå icke på önskvärd ståndpunkt. Vid periodens slut hade staden en skuld af omkring 60,000 kronor, åsamkad genom byggnader och andra företag för stadens räkning och nytta. Från *Arboga* förspörjes väl den klagan, att, efter Köping—Hult jernvägens framdragande för några år sedan till Köping, sjöfarten i väsentlig mon dragit sig från Arboga, hvars 1½ mil långa segelled på Arboga-ån är obehärlig, synnerligen för djupgående fartyg, men detta oaktadt befinnes handel och rörelse i öfrigt uti den sistnämnda staden hafva icke obetydligt tilltagit under de senare åren, i sammanhang hvarmed

folkmängden ock vunnit i tillväxt. Härtill anses hafva förnämligast bidragit, dels den utvidgning, som är ifrån år gifvits åt det i stadens närmaste granskap belägna Arboga guteri och dermed förenade mekaniska verkstad, dels ock den goda penningställning, som ostördt varit rådande bland den i allmänhet välbergade, om icke förmögna allmoge, som bebor kringliggande socknar och i Arboga har sin mest anlitate handelsplats. *Köping*, beläget vid Köpingsån nära dennes utlopp i Mälaren och under en tid den med tjenliga sjö- och landkommunikationer bäst försedda staden i länet, torde hafva vunnit hvad Arboga i ofvan omförmälda måtto förlorat. En liflig trafik har uppstått i den af nämnda å bildade 3,000 fot långa hamnen, der understundom ett rätt betydligt antal fartyg varit samladt. Rörelsen har år från år stigit och lemnat den duglige och arbetsamme idkaren en god förtjenst. Staden har icke heller undandragit sig de kostnader, som för dess bättre ordnande i flere delar påkallats. I sådant afseende må bemärkas exproprierandet af kronolägenheten Hushagen, afsedd dels till nya byggnadstomter, dels till parkanläggning, nya kajers anläggning vid hamnen, muddring af ån och en kostsam brobyggnad öfver densamma, anläggning af ny kyrkogård, uppförande af nytt fattighus m. m. Under året 1875 påbörjades ock en ny rådhusbyggnad. Den nya byggnadsstadgan för rikets städer läser visat sig medföra en god verkan inom denna stad, i det att stenbyggnader uppföras i ändamål att undvika tomternas minskning vid gränserna. Dessa hus byggas allmänt med ihåliga väggar, hvilket sätt föranleder mindre kostnad och förringar den i stenhus vanliga olägenheten af fukt. Bostadsbrist har tidtals förorsakat arbetsfolket stora svårigheter.

Bränvinsbränning drivves fortfarande inom detta län icke i någon stor utsträckning, visande nedanstående tabell, att under perioden blott tvenne brännerin varit i gång med den årliga tillverkning samma tabell angifver, nemligen:

	Antal bränne- rin.	Tillverknings- belopp. Kannor.
År 1871.....	2	92,501,7
» 1872.....	2	256,544,9
» 1873.....	2	179,637,9
» 1874.....	2	262,323,4
» 1875.....	2	245,418,6
Summa tillverkning	—	1,036,426,5
Medeltal för hvarje år	—	207,285,3

Och befines medeltalet af tillverkningen vara något lägre än under perioden 1866—1870.

F) Husslöjd och binäringar. Uti Öster-Våla, Nora och andra kommuner inom den nordöstra, mera skogrika delen af länet har, såsom i föregående femårsberättelser blifvit omtaladt, länge drivits tillverkning af möbler, i synnerhet *stolar*, hvilken tillverkning mer och mer utvecklats till verklig industri, förtjent af uppmärksamhet och uppmuntran. I sådant afseende har ock, uppå anmodan af hushållningssällskapets förvaltningsutskott, ornaments-

bildhuggaren C. Ahlborn under tvenne resor år 1871 tillhandtagit dessa traktors stolmakare med undervisning i hvad som fordrades för att i enlighet med tidens smak och kraf höja deras arbetsskicklighet, försett dem med mönster och för öfrigt med ospardt nit sökt att gifva deras verksamhet tjenlig rigtning. Derjemte har äfven på hushållningssällskapets bekostnad en möbelpolererska från Sockholm blifvit ditsänd för att undervisa ortens qvinnor i polering af stolarna sådana de i allmänhet önskas af köpare. Antalet af stolmakare, som i dessa trakter uteslutande sysselsätta sig med nämnda yrke, beräknas numera uppgå till omkring 300, hvarförutan omkring 100 personer bland den jordbrukande delen af befolkningen idka sådant arbete såsom binäring. Årliga tillverkningen anses utgöra omkring 4,000 dussin stolar, hvilkas pris omvexla från 9 kronor till 150 kronor samt stundom derutöfver pr dussin, i förhållande till träslaget dyrhet och det nedlagda större eller mindre skulptur-arbetet. Större delen af stolarna försäljas i Sverige, men ej obetydliga partin deraf exporteras äfven dels till Norge och dels till Finland. Försäljningen sker dels genom stolmakarne sjelfve, dels genom särskilda stolhandlare. För att anskaffa verktyg och dyrare träslag m. fl. materialier till billigaste pris har bland stolmakarne bildats ett aktiebolag, hvars styrelse ombesörjer inköp deraf i större partin.

Uti Fläckebo och kringliggande socknar tillverkas *väfnader af nöthår till mattor* m. m. d.; och har hushållningssällskapet fortfarande under flere år sökt att genom understöd och föranstaltade utställningar vid Sala vintermarknad underhjelpa utvecklingen af denna industri.

För att befördra arbetsamhet och färdighet i sömnad hos qvinnor af arbetsklassen har sällskapet årligen lemnat anslag till understöd af *slöjdskolor för flickor* inom de kommuner, som sjelfve för detta ändamål vilja tillskjuta åtminstone lika mycket som sällskapet. I nämnda afseende har af sällskapet blifvit utbetaladt:

år 1871.....	kronor 130.
» 1872.....	» 315.
» 1873.....	» 455.
» 1874.....	» 490.
» 1875.....	» 505.

Antalet af de kommuner, som begagnat sig af dessa bidrag, har dock icke varit större än högst nio, hvilket förhållande synes utvisa, att föga håg i denna rigtning finnes hos länets invånare; dock må bemärkas den fortgående stegringen af anslaget belopp, hvilket förutsätter stigande bidrag från kommunerna och sålunda möjligen angifver förbättring.

Vid Stenby landtbruksskola har under vintrarna 1874 och 1875 meddelats kostnadsfri undervisning i slöjd, svarfning och smide åt gossar och ynglingar mellan 10 och 18 års ålder.

Biskötsel, för hvars allmänne idkande inom länet hushållningssällskapet gjort åtskilliga bemödanden, synes icke vinna fortkomst.

Varuforsling såsom binäring för jordbrukaren upphör mer och mer i den mån jernvägarne framtränga och erbjuda bättre fortskaffningsmedel, sådant till landtbrukets verkliga fromma.

4. Kommunikationsanstalter och varubyten.

A) **Landkommunikationer.** De lifliga önskingar, som länge inom Vestmanlands län gjort sig gällande för åstadkommande af jernvägsförbindelser såväl inom länet som med huvudstaden och rikets öfriga delar, lyckades slutligen år 1871 verka derhän, att ett bolag under firma *Stockholm—Vesterås—Bergslagens jernvägs aktiebolag* bildade sig i ändamål att anlägga och trafikera jernväg från norra stambanan i granskapet af Stockholm öfver Almarstäk och Vesterås till Köping med utgrening i trakten af Sevala kyrka till Engelsberg och Norbergs jernväg. Den tillämnade förgreningspunkten förändrades dock snart i så måtto, att den förlades till Tillberga närmare Vesterås och anläggningen påbörjades samt fortskred under de närmast påföljda åren. Men stegrade pris och andra omständigheter vållade, att vid 1874 års utgång och början af 1875 bolagets tillgångar voro så uttömda, att banbyggnadens fullbordande icke vidare stod i dess makt. Förslag väcktes om jernvägens och dess tillhörigheters öfvertagande af Stockholms stad, men mötte särdeles inom Vestmanlands län ett lifligt motstånd. Vid hållna möten i Vesterås den 21 Juli och den 14 Augusti sistnämnda år framställdes och ordnades planen för ett nytt bolag, benämndt *Stockholm—Vesterås—Bergslagens trafikaktiebolag* med syftemål att efter träffadt aftal med det förstnämnda bolaget, hvars egande rätt till banan skulle förblifva orubbad, färdigbygga och derefter på bestämda vilkor under en viss tid arrendera och trafikera densamma. Med berömvärd enighet och kraft genomdrefs beslutet om detta nya bolags konstituerande och trädande i verksamhet, hvarefter det nästan nedlagda arbetet åter upptogs med den fart, att redan under December månad 1875 jernvägsdelen emellan Köping och Tillberga öfver Vesterås kunde till trafik upplätas. Samtidigt härmed öppnades jemväl för trafik en jernväg, i längd 2,5 mil, emellan Tillberga och Sala, hvilken genom ett år 1874 bildadt bolag under firma *Sala—Tillberga jernvägsaktiebolag* blifvit i det närmaste färdigbygd under loppet af 1 år 5 månader. Stockholm—Vesterås—Bergslagens jernvägs öfriga delar voro ock så nära fullbordade, att deras snara upplåtelse för trafik kunde med säkerhet emotses. Under tiden hade *Norbergs jernväg* blifvit ombyggd till lika spårvidd med statens samt Stockholm—Vesterås—Bergslagens och Sala—Tillberga jernbanor. Ytterligare har en enskild *jernväg från Krylbo station* å statens norra stambana till *Norbergs jernväg* vid Kärrgrufvans station blifvit år 1874 öppnad för trafik. Den del af *norra stambanan*, som går igenom Vestmanlands län sträcker sig omkring 5 mil lång från gränsen emot Uppsala län emellan Ålands och Hvittinge stationer till gränsen emot Kopparbergs län emellan Rosshyttans station och Brovallen samt blef öppnad för allmän trafik under senare hälften af år 1873. Betraktade i förening med den äldre, redan i den förra femårsberättelsen omförmälda *Köping—Hults och Köping—Utterbergs-banorna* torde Vestmanlands läns jernvägar kunna sägas visa ett vackert jernvägsnät. Dertill kommer att inom kort anknutes *Oxelösund—Flen—Vestmanlands jernbana* genom dess sträckningar öfver Qvicksund till Kolbäcks station emellan Vesterås och Köping samt öfver Kungsör till Valskogs station emellan Köping och Arboga.

Till anläggningen af Stockholm—Vesterås—Bergslagens och Sala—Tillberga jernvägar har Vesterås stad bidragit medelst aktieteckning för tillhoppa 600,000 kronor, och Köping har för

expropriation af jord till den förstnämnda af dessa banor be-
kostat 10,000 kronor.

Lands-, härads- och socknevägarna i länet uppgåvos i Tab. N:o 8. den förra femårsberättelsen utgöra nära $175\frac{2}{3}$ mil, men efter nu ingångna, såsom man torde få antaga, mera noggranna uppgifter, skall, på sätt bifogade tab. N:o 8 innehåller, längden af desamma rätteligen uppgå till sammanlagt 173,283 mil, nemligen:

Allmänna landsvägar	74,87 mil.
Häradsvägar	37,16 »
Socknevägar	55,75 »
Städernas vägar	5,503 »

Vid periodens slut funnos i länet, såsom nyss återopade tabell äfven visar, 34 *gästgäfvaregårdar*. *Skjutsningen* var vid dem alla, med undantag af tvenne, ställd på entreprenad; och hafva statsbidrag till kostnaden derfor blifvit tilldelade

år 1871: 8 skjutslag med tillhoppa	kronor 2,962,26.
» 1872: 6 » » »	» 2,440,39.
» 1873: 6 » » »	» 2,437,35.
» 1874: 7 » » »	» 4,120,92.
» 1875: 7 » » »	» 2,476,23.

Antalet af de under ifrågavarande period *utgångna skjuts-hästar* har utgjort 60,378. Det uppgick perioden 1866—1870 till 62,002.

B) **Sjökommunikationer.** De största segelbara vattenleder, som länet inom sig eger, äro *Strömsholms* och *Hjelmare kanaler*, hvilkas sträckningar blifvit i den förra femårsberättelsen i korthet beskrifna. Under nu förevarande period har rörelsen å desamma visat sig sådan som nedanstående tabell omförmäler:

	Strömsholms kanal.			Hjelmare kanal.		
	Segel-fartyg och båtar.	Ång-fartyg.	Afgifter af trafiken.	Segel-fartyg och båtar.	Ång-fartyg.	Afgifter af trafiken.
	Antal.		Kronor.	Antal.		Kronor.
År 1871	2,912	372	108,002,72	453	66	13,080,36
» 1872	3,982	669	126,819,20	480	121	16,226,96
» 1873	3,572	912	142,176,23	398	134	15,114,85
» 1874	3,472	1,184	115,035,10	460	133	16,736,74
» 1875	2,912	1,062	101,407,95	507	170	14,066,52

En gynsam kommunikationsled till sjös har derjemte länet, såsom bekant, uti sjön *Mälaren* till följd af sina vidsträckta utåt denna sjö liggande stränder. Mindre betydande i detta hänseende är för länet sjön *Hjelmaren*, som endast en ringa del af detsamma berörer. *Arboga ån* är farled från *Mälaren* upp till *Hjelmare kanal* och vidare till *Arboga stad*.

C) **Post- och telegrafanstalter.** Till följd af kronobrefbäringens upphörande, på sätt genom Kungl. Kungörelsen den 5 December 1873 blifvit stadgad och i sammanhang med andra anordningar, hafva viktiga förändringar under denna period inträffat i länets postväsende. De fasta *postanstalternas* antal har betydligt ökat så att desse, som år 1870 utgjorde 20, vid 1875 års slut uppgingo till 49, nemligen postkontoren i Vesterås, Arboga och

Köping, postexpeditionerna i Sala, Norberg, Strömsholm och Stjernvik samt 42 poststationer. Postbefordring har under perioden skett med jernväg, der sådan varit att tillgå, med postdiligens på linierna Vesterås—Köping och Vesterås—Sala samt för öfrigt med kärr- och gångposter; äfven med ångbåt under den tid sjöleder varit öppna.

För *elektrisk telegraf* finnas inom länet åtta statstelegrafstationer, nemligen en af andra klassen i Vesterås med hel dags-tjänst samt sju af tredje klassen, inrättade i Arboga, Hallsthammar, Köping, Norberg, Sala, Strömsholm och Surahammar.

Tab. N:o 9 a. D) **Sjöfart och handel.** Af härvid fogade tab. N:o 9 a, rörande *sjöfarten* år 1875, synes antalet och lästetalet af de länets invånare samma år tillhöriga fartyg och båtar med dräktighet af mera än tre nyläster. Jemföres med denna uppgift hvad som i nämnda hänseende blifvit om förhållandet år 1870 meddeladt i den förra femårsberättelsen, så befinnes, dels att, för utrikes sjöfart, hvarken segel- eller ångfartyg, i länet hemmahörande, varit begagnade år 1875, dels ock att, hvad särskildt städerna vidkommer, de för den inrikes sjöfarten nyttjade segelfartygen icke obetydligt minskats i både antal och lästetal samt ångfartygen minskats till antalet, men fått någon tillökning i lästetalet. Å landsbygden hafva för inrikes sjöfarten begagnade både segel- och ångfartyg väl fått tillväxt ej mindre i antal än äfven i lästetal, men denna omständighet, som egentligen torde böra tillskrifvas den genom goda konjunkurer i jernhandteringen för tillfället framkallade större lifigheten på Strömsholms kanal, lär knappast kunna anses tillfredsställande ersätta det mindre fördelaktiga förhållandet med städerna.

Uti nedanstående tabb. litt. K och L lemnas upplysningar

för omförmälda år 1875 om de till Vesterås, Arboga, Köpings och Strömsholms hamnar *ankomna* och derifrån *afgångna fartyg* af tre nyläster och derutöfver, samt om de *hamnafgifter*, som för desamma blifvit uppburna, äfvensom rörande beloppen af hamnafgifterna för de i städernas hamnar lossade och lastade varor.

Emotseende en genom lättare kommunikationer ökad rörelse å sin *hamn* särdeles från Bergslagen, har Vesterås stad till utvidgning och förbättring af densamma med kaj, lastplatser och spårbindelser med jernvägen låtit verkställa arbeten med en kostnad för staden af omkring 100,000 kronor.

Sjöfarten å *Vesterås hamn* har

år 1871 börjat den 3 Maj och upphört den 1 December
 » 1872 » » 17 April » » 13 »
 » 1873 » » 8 » » » 24 »
 » 1874 » » 12 » » » 6 »
 » 1875 » » 6 Maj » » 28 November,

dock har år 1873 i ansende till svag is på Mälaren under vintern sjöfartsförbindelse emellan Stockholm och Vesterås medelst ångbåt uppehållits jemväl från och med den 11 Januari till och med den 2 Februari.

De förbättringar *Köpings stad* å sin *hamn* under denna period påkostat hafva ofvanföre blifvit omförmälda i sammanhang med berättelsen om stadens näringsförhållanden.

Hvad *handelsrörelsen* i länet beträffar, utvisar bifo- Tab. N:o 9 b. gade tab. N:o 9 b antalet af handlande, deras betjening samt den bevilling, som för rörelsen blifvit de förre påförd, allt för år 1875. Denna näringsgren har, så vidt af någon tillökning i de handlandes antal samt skedd förhöjning i bevillningsbeloppet kan dömmas, åtminstone icke saknat tillväxt.

Tab. Litt. K.

Ankomna och afgångna fartyg år 1875.

	Vesterås.			Arboga.			Köping.			Strömsholm.		
	In- och utrikes fart.		Hamnafgifter.	In- och utrikes fart.		Hamnafgifter.	In- och utrikes fart.		Hamnafgifter.	In- och utrikes fart.		Hamnafgifter.
	Antal.	Nyläster.	Kronor.	Antal.	Nyläster.	Kronor.	Antal.	Nyläster.	Kronor.	Antal.	Nyläster.	Kronor.
Segelfartyg: ankomna	227	3,919	489,32	132	1,589	} 588,79	419	8,582,5	1,045,00	169	3,948,5	} 318,40
» afgångna	216	3,717,5	476,38	128	1,450,5		423	8,632	1,099,26	169	3,948,5	
Ångfartyg: ankomna	418	5,362,5	584,38	114	1,491,5	} 314,08	328	2,648	320,16	129	1,182,5	} 94,72
» afgångna	417	5,352,5	583,66	114	1,491,5		320	2,610	317,34	129	1,182,5	
Summa	1,278	18,351,5	2,133,74	488	6,022,5	902,37	1,490	22,472,5	2,781,76	596	10,262	413,12

Tab. Litt. L.

Hamnafgifter år 1875.

	För lossade varor.			För lastade varor.			Summa.
	Inrikes fart.	Utrikes fart.	Summa.	Inrikes fart.	Utrikes fart.	Summa.	
	K r o n o r.						
Vesterås	5,437,09	—	5,437,09	5,088,71	—	5,088,71	10,525,80
Arboga	2,440,37	—	2,440,37	3,458,13	71,66	3,529,79	5,970,16
Köping	6,353,08	157,14	6,510,22	6,832,05	1,404,70	8,236,75	14,746,97
Summa	14,230,54	157,14	14,387,68	15,378,89	1,476,36	16,855,25	31,242,93

Marknader fortfara att årligen hållas i Vesterås, Sala, Arboga och Köping äfvensom i Norbergs by; torgdagar äro ock anordnade på åtskilliga orter.

Brännvinsförsäljningen har under nu ifrågavarande period ökat utöfver hvad den utgjorde perioden 1866—1870, ehuru den redan då var betydlig; och hafva därför betalade afgifter uppgått till belopp, som af följande tabell angifves:

Brännvinsförsäljningsafgift.										
	1871.		1872.		1873.		1874.		1875.	
	K r o n o r.									
Vesterås stad.....	36,357	56	37,064	22	21,967	51	22,176	69	22,239	64
Sala ".....	20,253	34	20,253	33	20,350	—	20,350	—	20,270	—
Arboga ".....	9,213	33	9,200	89	9,200	—	9,200	—	18,240	—
Köping ".....	17,458	33	17,511	67	23,163	36	22,830	01	23,270	—
Landet.....	5,243	48	5,140	26	6,111	33	5,545	66	11,127	87
Summa	88,526	04	89,170	37	80,792	20	80,102	36	95,147	01

5. Kameralförhållanden.

Tab. N:o 10 a. Jemlikt hvad bifogade tab. N:o 10 a, hvilken är grundad på vederbörande häradskrifvares uppgifter, vidare innehåller, funnos vid 1875 års utgång i Vestmanlands län:

Kronoegendomar	359,538	19 mantal
Skatteegendomar	1,968,541	66 »
Frälseegendomar	524,010	42 »

tillhoppa 2,852,090²⁷ mantal.

Det sammanlagda hemmantalet, hvilket, enligt femårsberättelsen 1866—1870, utgjorde 2,874,590²⁷ mantal, har således blifvit ökad med 4,5 mantal, härflytande af skattdäggningar och andra omständigheter, möjligen ock beroende på nu erhållna noggrannare uppgifter; och uppgick taxeringsvärdet å dessa jord-egendomar för året 1875 till ett belopp af 63,265,135 kronor, hvilket med 11,484,862 kronor öfverstiger det enahanda värde derå, som var gällande år 1870. Ifrågavarande jord-egendomar voro, enligt ofvanföre återopade uppgifter, fördelade i 5,852 brukningsdelar. Dessa utgjorde år 1870 ett antal af 5,653, och skulle alltså under perioden 1870—1875 sådana hafva tillkommit.

Skattdäggningar hafva blifvit förrättade:

den 10 November 1874 å lägenheten Karlsborg på Simtuna härads allmänning i Simtuna socken med en jordrymd af 41 kvadratref 10 stänger, hvilken lägenhet i anseende till dess dåliga och ringa bärande jord skattdäggningmännen funno icke kunna åsättas mantal;

den 7 Juli 1875 dels å en under kyrkoherdebostället i Simtuna socken hörande lägenhet Mickelstorp, belägen å nyssnämnda härads allmänning, med jordrymd af 75 tunnland 27,3 kappland, åsatt $\frac{1}{8}$ mantal, dels ock å lägenheten Gaddebo inom samma socken och häradsallmänning med jordrymd af 106 tunnland 10,4 kappland och påförd $\frac{1}{8}$ mantal; samt

den 29 Augusti 1875 å den till rusthållshemmanet Norr Lejde N:o 1 i Skultuna socken af Norrbo härad lydande Norr Nackby utjord om 2 öresland med en jordrymd af 27 tunnland 14,6 kappland, som blifvit satt till $\frac{1}{4}$ mantal under namn af Norr Nackby N:o 4.

Skatteköp hafva under perioden blifvit beviljade:

1871 den 3 Januari å $\frac{1}{8}$ mantal Heijarne N:o 1 i Badelunda socken för skatteköpeskilling ..	25 kr. 96 öre.
» den 26 Januari å $\frac{3}{8}$ mantal Godby N:o 5 i Arboga socken för skatteköpeskilling	73 » 33 »
1872 den 25 Juli å krononybygget Klockarbo i Vester Löfsta socken för skatteköpeskilling	8 » 66 »
1873 den 21 Maj å $\frac{3}{32}$ mantal Uppåker N:o 1 i Torpa socken för skatteköpeskilling.....	18 » 40 »

1873 den 21 Maj å $\frac{17}{672}$ mantal Uppåker N:o 1 i Torpa socken för skatteköpeskilling..... 4 kr. 98 öre.
 » samma dag å $\frac{1}{168}$ mantal Uppåker N:o 1 i Torpa socken för skatteköpeskilling..... 1 » 18 »
 » den 8 December å $\frac{1}{4}$ mantal Igelsta N:o 1 i Romfartuna socken för skatteköpeskilling 52 » 69 »
 1875 den 8 September å $\frac{9}{160}$ mantal Snipan i Hernevi socken för skatteköpeskilling..... 11 » 71 »

Summa 196 kr. 91 öre.

Skiftesverket. Laga skiften inom länet hafva under Tab. N:o 11. åren 1871—1875 fortgått såsom bifogade tab. N:o 11 innehåller; och utgör antalet af sökta skiften 79 samt af avslutade 69. Skiftade byar och hemman uppgå till 0,750 oförmedladt och 85,971 nuvarande mantal.

Vid 1875 års slut hade af länets nuvarande hemmantal 1,722,5 mantal undergått fastställt enskifte eller laga skifte å alla egor samt 101,3 mantal å endast inegor. Vid samma tid voro 17 mantal föremål för laga skifte å alla egor, 8,3 mantal å endast inegor samt 4 mantal å endast skogsmark. De byar och hemman, å hvilka laga skifte möjligen kan komma i fråga till följd deraf, att de innehafvas af flere än en egare, kunna numera beräknas till endast 140 mantal. Om i lika mån, som hittills, skiftesförrättningar skulle under kommande tiden verkställas, borde således inom föga mera än ett tiotal af år alla laga skiften inom länet vara fullbordade, ett förhållande, som för jordbruket vore särdeles fördelaktigt.

Understöd af allmänna medel till utflyttningar i följd af laga skiften hafva beviljats och utbetalats:

år 1871 till 51 åbor med tillhoppa	7,012 kr. 50 öre.
» 1872 » 28 » » »	4,462 » 50 »
» 1873 » 5 » » »	675 »
» 1874 » 13 » » »	2,100 »
» 1875 » 20 » » »	3,150 »

Uppgift rörande de under perioden avslutade hemmansklyfningar och jordafsöndringar är förut meddelad vid berättelsen om jordbruksnäringens tillstånd.

Inom detta län besitta ulländske män icke annan fast egendom, än Molnebo stångjernsbruk med underlydande gods, som eges af bankirfirmorna Landau i Berlin och Behrens & Söhne i Hamburg samt kommersrådet F. Bleichröder i Berlin, och tvenne hemman i Enåkers by med namn af Uddnäs, tillhörande bankiren A. Guillemot i Berlin. Om dessa egendomar, hvilka skötas genom förvaltare, meddeles i följande tabell närmare upplysningar.

Utländske män tillhörig fast egendom år 1875.

Egendomens					Egare.	
läge.		namn.	jordboks- nummer.	hem- mantal.		taxe- rings- värde. Kronor.
Härad.	Socken.					
Torstuna.	Vester Löfsta	Molnebo säteri	1	1	34,500	
"	"	" stångjernsbruk	—	—	30,000	
"	"	" masugn	—	—	86,500	
"	"	" qvarn	—	—	7,500	
"	"	By	1	$\frac{1}{2}$	6,000	
"	"	"	2	$\frac{1}{4}$	2,000	
"	"	Nordsjö	1	$\frac{1}{2}$	3,400	
"	"	"	2	1	11,500	
"	"	Sör Starfors	1	1	17,700	
"	"	$\frac{3}{4}$ af Sör Starfors qvarn och såg	—	—	600	
"	"	Norr Starfors säteri	—	4	92,000	
"	"	" qvarn	—	—	3,000	
"	"	" såg	—	—	3,000	
"	"	Vallsjö	2	1	13,800	
"	"	"	3	$\frac{3}{4}$	11,500	
"	"	Kongsbo	1	$\frac{1}{2}$	5,700	
"	"	"	2	$\frac{1}{2}$	5,700	
Simtuna	"	Borgen	1	$\frac{1}{2}$	5,100	
"	"	Täljebo	1	$\frac{1}{2}$	2,300	
Torstuna.	Hvittinge	Julmyra	1	1	24,000	

Bankirerna
J. Landau i Ber-
lin och Behrens
& Söhne i Ham-
burg samt
kommersrådet
F. Bleichröder i
Berlin.

Fast egendom tillhörig utländske män. Fideikommiss.

Egendomens					Egare.	
läge.		namn.	jordboks- nummer.	hem- mantal.		taxe- rings- värde. Kronor.
Härad.	Socken.					
Torstuna.	Hvittinge	Ramsjö Stora	1	1	18,000	
"	"	" Lilla	1	$\frac{1}{4}$	1,800	
"	"	Oxsjö	1	$\frac{1}{2}$	3,600	
"	"	Ramsjö såg	—	—	200	
Simtuna	Simtuna	Gaddbotorp	—	—	2,200	
Torstuna.	Huddunge	Huddungeby	2	$\frac{1}{4}$	5,300	
"	"	"	4	$\frac{1}{4}$	5,700	
"	"	"	5	1	12,200	
"	"	Harrbo	1	$\frac{1}{8}$	1,000	
"	"	Domarbo	1	$\frac{3}{4}$	17,200	
"	"	Granberga	1	$\frac{1}{4}$	4,000	
Öfver Tjurbo.	Sala	Fräkenbo	1	$\frac{1}{4}$	4,900	
Simtuna	Enåker	Enåkersby eller	2	$\frac{1}{8}$	6,100	
"	"	Uddenäs	3	$\frac{1}{2}$	17,900	
			Summa	—	465,900	

Bankiren
A. Guillemot i
Berlin.

Rörande fideikommissiegendomar inom länet hafva under-
rättelser, så vidt sådana genom tillgängliga offentliga handlingar
kunnat bekommas, blifvit sammanförda uti tab. litt. M, men
torde, särdeles hvad angår underlydande gods, förete brister,
som ej kunnat undvikas.

Tab. Litt. M.

Fideikommissiegendomar år 1875.

Hufvudgårdens			taxerings- värde.	Underlydande hemmantal m. m.	Innehafvare.
belägenhet.		namn och hemmantal.			
Härad.	Socken.				
Siende	Irsta	Gäddeholm, frälse säteri 1 $\frac{1}{2}$ m:tl.	116,300	17 $\frac{3}{4}$ m:tl i samma och närbelägna socknar	Grefve Erik Lewenhaupt.
d:o	Tillberga	Hedensberg, frälse säteri 6 m:tl. Rå och rör $\frac{1}{2}$ m:tl.	81,000	14 $\frac{1}{2}$ m:tl i samma och närbelägna socknar. Frälseräntor	Grefve Hugo Hamilton.
Tuhundra	Barkarö	Fullerö, frälse säteri 2 $\frac{1}{2}$ m:tl med Almö 4 $\frac{1}{2}$ m:tl samt rå och rör Löth $\frac{1}{2}$ m:tl.	135,000	12 $\frac{1}{2}$ m:tl i samma och närbelägna socknar	Grefvinnan M. Cronstedt.
Snefringe	Rytterne	Fiholm, frälse säteri 3 $\frac{3}{4}$ m:tl.	90,000	15 $\frac{1}{5}$ m:tl i samma och närbelägna sock- nar. Frälseräntor.	Grefve C. G. Ridderstolpe.
d:o	d:o	Vikhus, frälse säteri 3 $\frac{1}{4}$ m:tl.	84,000	3 m:tl i socknen	Löjtnanten C. A. von Post.
d:o	Munktorp	Ståholm, frälse säteri 2 m:tl med Sör Våle 1 m:tl.	91,200	12 $\frac{5}{8}$ m:tl i samma och närbelägna socknar. Frälseräntor	Ryttmästaren H. Tham.
Skinskatteberg	Gunilbo	Ferna och Bockhammar, frälse säteri, frälse och skatte 6 $\frac{1}{2}$ m:tl. Jernverk	489,000	12 m:tl och jernverk inom Gunilbo samt andra socknar af länet. Gods och verk utom detsamma. Frälseräntor.	Grefve C. F. von Hermanson.
Gamla Norberg	Vester Våla	Engelsberg, frälse $\frac{1}{2}$ m:tl, skatte $\frac{1}{2}$ m:tl. Stångjernsverk	29,900	2 m:tl inom socknen	Brukspatronen P. A. Timm.
Ytter Tjurbo	Ängsö	Ängsö, frälse säteri 3 m:tl	39,600	15 $\frac{1}{2}$ m:tl inom socknen och 8 $\frac{3}{4}$ m:tl i an- dra socknar.	Grefve Axel Piper.
Simtuna	Simtuna	Tisby och Benestadt, säteri 2 m:tl	25,900	3 m:tl i socknen	Baron E. F. J. Duvall.
d:o	Altuna	Refvelsta, frälse säteri 2 m:tl. Rå rör $\frac{1}{2}$ m:tl. Frälse $\frac{1}{2}$ m:tl	63,500	14 $\frac{1}{5}$ m:tl i samma och närbelägna socknar.	Grefve Lars von Engeström.
d:o	d:o	Flostta, frälse säteri 2 m:tl	35,900	2 $\frac{1}{2}$ m:tl i samma socken	Grefve L. F. Cronhjelm.
Torstuna	Österunda	Källsta, frälse 1 m:tl tillhör Hæck- sta fideikommiss i Uppsala län	19,400	—	Enkefru H. Nauckhoff.
Våla	Öster Våla	Åby, kronoskatte rusthåll 1 m:tl.	11,500	—	A. L. Wallin.

Tab. N:o 10 b. Städernas inom länet jordområden och egendomar upptagas uti tab. N:o 10 b; och befinnes, att taxeringsvärdet å dessa jordområden och egendomar, hvilket år 1870 utgjorde 9,577,674 kronor, under perioden stigit till 11,026,275 kronor.

Tab. N:o 12. Beträffande stats- och riksgäldsmedlens för länet summariska belopp under åren 1871—1875 får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande afemna redogörelse uti närlagda tab. N:o 12. Deruti omförmälda restantier bestå hufvudsakligen endast af böter och sådana medel, hvilkas inbetalning icke berott på skattskyldige utan på vissa särskilda omständigheter.

Landstinget, hvilket under den förra femårsperioden vidtagit betydliga förbättringar å sjukvårdsanstalterna i länet samt därför underkastat sig stora uppoffringar, har under nu förevarande

period genom vunna ökade inkomster, förnämligast af bränvinsmedel, förmått att väl ordna sin ekonomiska ställning. Tab. litt. N, som innehåller utdrag af landstingsräkenskaper, utvisar att landstingets skuld, hvilken vid 1870 års slut uppgick till ett belopp af 33,756 kronor 56 öre, blifvit vid utgången af år 1875 till fullo betalad och någon behållning derutöfver åstadkommen. Föremål för anslag af landstinget hafva, såsom på särskilda ställen i denna berättelse omtalas, varit sjukvården, folkundervisningen, skarpskytteföreningarna, befordrande af insättningar i ränte- och kapitalförsäkringsanstalter, prisbelöningar för hästar, åtgärder till rofdjurs utödande m. m. Landstingsskatten har under perioden utgjort 15 öre på hvarje kronas bevilning efter 2:dra artikeln af bevilningsstadgan.

6. Politi.

A) **Undervisningsanstalter.** De i länet befintliga *elementarläroverk* äro, likasom under den förra femårsperioden, ett högre i Vesterås samt lägre uti de öfriga städerna, nemligen ett femklassigt i Arboga, ett treklassigt i Sala och en tvåklassig stads-*pedagogi* i Köping; och utgjorde lärjungarnes antal höstterminen år 1875:

i Vesterås	247,
i Arboga	69,
i Sala	31,
i Köping	46,
Summa	393.

Folkundervisningen synes fortgå i gynsam utveckling; och uppgifves i efterföljande tab. litt. O. antalet af folkskolor i länet och af derstädes undervisade barn, sådant förhållandet var enligt derom senast offentliggjorda berättelser.

Vid 1870 års utgång funnos 261 skolor med 14,094 der undervisade barn.

Af staten hafva kommunerna för deras skolväsende under denna period erhållit bidrag på sätt tab. litt. P. vidare innehåller.

Sedan vid landstingets sammanträde år 1874 förslag blifvit väckt om inrättande af en *folkhögskola* för länet och en komité tillsatt att dertill uppgöra plan, hafva dels genom bidrag af hushållningssällskapet, Vestmanlands läns sparbank samt landstinget, dels ock genom en folkhögskoleförenings bemödanden medel till utförande af detta företag blifvit anskaffade samt erforderliga förberedelser vidtagna för ifrågavarande skolas öppnande hösten år 1876.

B) **Kreditanstalter.** *Mälareprovinsernas enskilda bank*, hvars oktroy, räknad från den 1 Augusti 1867, räcker till den 1 Augusti 1877, har sitt hufvudkontor i Vesterås samt för öfrigt inom Vestmanlands län afdelningskontor i Arboga och kommissionskontor i Köping, Sala, Ramnäs och Norberg. För *Uplands enskilda bank* äro afdelningskontor inrättade i Vesterås och Sala. *Hypoteksföreningen emellan jordegare i Upsala, Stockholms, Vestmanlands, Södermanlands och Örebro län*, för hvilken Nädigt reglemente senast utfärdats den 7 Augusti 1874, har en komité för hvarje af de län, som föreningen omfattar; och sammanträder komitén för Vestmanlands län fyra gånger om året i

Tab. Litt. N.

Landstingsräkenskaper.

	Debet.					Kredit.					
	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.	
	K r o n o r .					K r o n o r .					
Tillgångar fr. föregående året	9,202 49	2,128 13	3,400 81	1,295 99	2,413 25	Skulder från föregående året	33,756 56	22,096 25	16,797 57	10,726 98	11,387 60
Inkomster under året:						Utgifter under året:					
Landstingskatt	7,297 66	7,575 92	8,059 93	10,607 06	11,339 53	Förvaltningskostnader	2,260 06	2,132 66	2,086 91	2,517 70	2,234 44
Andel i bränvinskatt	17,503 78	17,758 56	14,798 56	16,005 51	17,552 27	Utbetalda anslag	16,461 20	15,654 95	16,126 30	23,105 80	22,323 07
do i vinstmedel från spritbolag	—	—	—	—	8,204 54	Restitution af bränvinsmedel	—	—	10	—	80
Landstingsböter	—	—	—	6	—	Ånmärkningsprocent	—	—	—	41	—
Skulder vid årets slut	22,096 25	16,797 57	10,726 98	11,387 60	—	Afkortning	20 19	18 51	19 08	31 44	54 53
						Räntor	1,474 04	957	650 43	506 58	150 83
						Tillgångar vid årets slut	2,128 13	3,400 81	1,295 99	2,413 25	3,279 12
Summa	56,100 18	44,260 18	36,986 28	39,302 16	39,509 59	Summa	56,100 18	44,260 18	36,986 28	39,302 16	39,509 59

Vesterås för handläggningen af från länet inkommande läneansökningar.

Tab. N:o 13. Sparbanker, för länsstyrelsen bekanta och hvilka dit aflemnat statistiska uppgifter, funnos i länet vid periodens början till ett antal af sju, nemligen Vestmanlands läns, Vesterås, Sala, Arboga och Köpings städers samt Heds och Simtuna församlingars. Härtill kom år 1874 Vester Lövsta församlings sparbank, inrättad endast för tjenstfolk samt arbetare inom socknen. Från sistnämnda sparbank, hvars reglemente länsstyrelsen stadfäst den 22 Mars 1854, hafva uppgifter rörande dess ställning icke meddelats länsstyrelsen förr än denna, efter vunnen kännedom om bankens fortsatta verksamhet, numera infordrat sådana. Deremot har sparbanken i Simtuna församling upphört med år 1874, så att antalet af sådana inrättningar vid periodens utgång var detsamma, som vid dennas början. Antalet af samtliga delegare i länets sparbanker vid slutet af år 1870 utgjorde 7,839 och deras inestående behållningar tillhopa 1,189,705 kr., och utvisar tab. N:o 13, rörande sparbankernas utveckling under nu ifrågakarande femårsperiod, att vid 1875 års utgång antalet

af delegare i desamma vuxit till 17,855 och deras behållningar i bankerna till 2,279,578 kronor.

C) Försäkringsinrättningar och välgörenhetsstiftelser. Bland anstalter af förstnämnda art märkes främst *länets brandstodsbolag*. Detta bolags ansvarighetsbelopp, hvilket år 1870 var 46,943,280 kronor, hade vid periodens slut, såsom efterföljande tabell visar, uppgått till 64,532,510 kronor.

Vestmanlands läns brandstodsbolag.

Vid brandstodsårets slut.	Ansvarighetsbelopp.	Brandskadeersättningar under året.	Uttaxering på hvarje 100 kr. af ansvarighetsbeloppet.			
			K r o n o r.			
Den 14 Mars 1871.....	47,766,690	66,325	52	—	—	12
» » » 1872.....	49,511,630	19,837	61	—	—	07
» » » 1873.....	52,948,860	11,807	71	—	—	08
» » » 1874.....	58,480,080	32,387	77	—	—	08
» » » 1875.....	64,532,510	22,058	49	—	—	08

Tab. Litt. O.

Folkundervisningen år 1874.

	Antal skolor.				Antal barn undervisade i				Antal barn, som saknat undervisning		
	Fasta folkskolor.	Flyttande folkskolor.	Småskolor.	Summa.	fasta folkskolor.	flyttande folkskolor.	småskolor.	Summa.	till följd af naturfel.	af annan orsak.	Summa.
<i>Vesterås stift.</i>											
Domprosteriet.....	22	—	29	51	1,417	—	1,006	2,423	8	69	77
Munktorps kontrakt.....	12	1	23	36	1,083	82	878	2,043	6	—	6
Köpings ».....	14	5	24	43	947	536	790	2,273	4	—	4
Arboga ».....	8	1	13	22	714	63	540	1,317	7	1	8
Fernebo ».....	11	11	26	48	977	864	1,215	3,056	12	3	15
Sala ».....	11	2	19	32	829	162	827	1,818	3	—	3
<i>Uppsala stift.</i>											
Österunda socken af Lagunda kontrakt.....	1	—	—	1	110	—	—	110	—	—	—
Södra Fjerdhundra ».....	9	4	11	24	966	405	330	1,701	4	—	4
Norra Fjerdhundra ».....	4	7	3	14	471	565	179	1,215	7	—	7
<i>Strengnäs stift.</i>											
Torpa och Kung Karls socknar af Vester Rekarne kontrakt.....	2	—	3	5	262	—	165	427	3	—	3
Summa	94	31	151	276	7,776	2,677	5,930	16,383	54	73	127

Tab. Litt. P.

Statsbidrag till folkundervisningen.

	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.
	K r o n o r.				
Kommunernas andel i den personliga skyddsafgiften.....	16,821	19	—	—	—
Anslag till folkskoleväsendets utveckling och förbättring.....	3,745	—	—	—	—
För höjande af folkskolelärares löner till fastställt minimum.....	3,692	—	—	—	—
» » » » » utöfver minimum.....	411	—	—	—	—
Särskildt understöd till folkskolelärares aflönande.....	450	—	450	385	410
Lönestillskott åt: examinerade, ordinarie folkskolelärare.....	—	—	20,128	22,053	25,650
examinerade, icke ordinarie folkskolelärare.....	—	—	2,150	3,111	4,400
biträdande lärare vid folkskola.....	—	—	2,025	1,800	2,025
småskolelärare.....	—	—	9,150	9,825	9,750
Summa	25,119	19	33,903	37,239	42,210
					51,518

Uti Åkerbo härad finnes särskildt brandstodsbolag inrättadt, och har bolaget till försäkring mot hagelskada inom länet blifvit ofvanföre omfördt i sammanhang med berättelsen om jordbruksnäringen.

För ränte- och kapitalförsäkringsanstalten i Stockholm är fortfarande ett mottagningskontor inrättadt i Vesterås, hvilkets räkenskapsförare undfår arvode af hushållningssällskapet. Dessutom äro ombud på landstingets bekostnad anställda å vissa orter i länet för att sprida och underlätta nämnda anstalts nyttiga verksamhet. Befolkningen synes likväl ännu icke hafva rätt uppfattat fördelarna af att begagna sig häraf, utan föredrager i allmänhet att i sparbank insätta sina besparingar, hvilka man tycker sig der hafva lättare att tillgå i fall af behof. Under förevarande period har förhållandet med insättningar å emottagningskontoret i Vesterås varit följande:

år 1871	insattes af	280	personer	tillhopa	12,998	kronor,
» 1872	»	»	»	»	18,443	»
» 1873	»	»	»	»	18,520	»
» 1874	»	»	»	»	12,577	»
» 1875	»	»	»	»	10,814	»

Summa af 1,893 personer tillhopa 73,352 kronor.

Föregående femårsperiod hade å samma kontor 617 personer insatt tillhopa 28,959 kronor.

De välgörenhetstiftelser, som finnas inom länet äro till större delen omfördt och fullständigt beskrifna i föregående femårsberättelser, hvarföre Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande utbeder sig att få dit hänvisa.

För ävägbringandet af husbondeföreningar inom länet, hvilka skulle hafva till ändamål att gifva upplysningar om ränte- och kapitalförsäkringsanstalter och sparbanker samt uppmuntra den

tjenande och arbetande klassen till sjelfverksamhet och bemödande att genom sparsamhet betrygga sin och de sinas framtida bergning, har hushållningssällskapet låtit utarbete och under loppet af år 1875 dels i sin tidskrift intaga ett förslag till stadgar för sådana föreningar, dels ock för öfrigt till samtliga kommuner i länet utsända exemplar af detsamma.

D) Sjukvårdsanstalter. Såsom i den förra femårsberättelsen meddelades, är länet försedt med fyra lasarett, nemligen ett i Vesterås, ett i Sala, ett i Köping och ett i Norberg. Om medeltalet af underhållsdagar för sjuka samt af inkomster och utgifter vid nämnda anstalter under nu ifrågavarande period lemnar nedanstående tab. litt. Q närmare underrättelser.

E) Fattigvård. Af bifogade tab. N:o 14 inhemtas upp- Tab. N:o 14. lysningar rörande denna angelägenhet, sådana de från städernas magistrater och kronofogdarne, jemlikt derför gifna formulär, kommit Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande till handa. Man ser deraf, att vid slutet af femårsperioden 1871—1875 antalet fattighjon, som åtnjutit full försörjning, utgjorde 1,768 personer, samt antalet af de utaf fattigvården understödde, som ej fått full försörjning, 2,969 personer, och att kommunernas sammanlagda utgifter uppgått till 168,860 kronor 90 öre. År 1870 utgjorde fattige af den förra klassen 2,104 och af den senare 3,227 personer samt utgifterna för deras underhåll 139,671 kronor. Antalet af fattige har således minskats med nära 600 personer, men underhållskostnaderna något ökats. Den förra af dessa omständigheter angifver ett för länet fördelaktigt förhållande, den senare kan vara föranledd af stegrade pris eller bättre underhåll eller bägge delarne i förening.

Tab. Litt. Q.

Sjukvården.

	Medeltal för åren 1871—1875 af																						
	underhållsdagar.			inkomster.										utgifter.									
	På lasarettet.	På kurhuset.	Summa.	Legosängsavgift.	Kurhusavgift.	Sjukvårdsavgift.	Lands-tings-anslag.	Kollekt-medel och diverse.	Summa.	Underhållskostnad.		Deraf för mat-hållningen.											
										Total.	Per dag för hvarje patient.	Total kostnad.	Per dag för hvarje patient.										
	Antal.			Kronor.										Kronor.									
Vesterås lasarett och kurhus.....	12,325	986	13,311	5,205	48	3,904	61	1,315	86	5,852	30	550	61	16,828	87	14,832	29	1	12	4,707	26	—	36
Sala " " "	6,935	345	7,280	3,047	66	2,959	60	1,016	97	1,558	—	22	66	8,604	89	7,229	22	—	90	2,664	80	—	36
Köpings " " "	9,200	1,327	10,527	3,883	14	3,545	60	1,195	30	1,950	61	38	86	10,613	51	10,293	15	—	97	4,036	84	—	39
Norbergs " " "	4,486	228	4,714	1,988	84	1,369	95	499	53	2,712	98	37	62	6,608	92	5,098	91	1	09	1,853	82	—	39

Vesterås Slott i Landskansliet och Landskontoret den 30 December 1876.

REINHOLD CHARPENTIER.

L. W. Ahlm.

C. E. Stålhös.

Tab. N:o 1.

FOLKMÄNGD.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	Den 31 December enligt presternas summariska uppgifter.			Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år.						Befolkningens antalet enligt förordn. d. 9 Febr. 1861. alla fem klasserna enligt ordn. d. 9 Febr. 1861.	Enligt årets mönster- rullor approbe- rade be- värings- pligtige.
				Hela folkmängden af			Deraf frie från mantalspen- ningar.				
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
Å landsbygden.											
År 1871.....	48,850	51,687	100,537	48,854	51,713	100,567	22,416	25,477	47,893	2,613	504
» 1872.....	49,637	52,345	101,982	49,571	52,276	101,847	22,658	25,585	48,243	2,562	617
» 1873.....	50,743	53,207	103,950	50,733	53,191	103,924	23,143	26,068	49,211	2,549	596
» 1874.....	51,373	53,849	105,222	51,494	53,916	105,410	23,429	26,345	49,774	2,615	593
» 1875.....	52,222	54,667	106,889	52,179	54,525	106,704	23,773	26,722	50,495	3,321	619
I städerna.											
Vesterås år 1871.....	2,374	3,082	5,456	2,413	3,097	5,510	1,129	1,407	2,536	160	34
1872.....	2,414	3,027	5,441	2,481	3,193	5,674	1,175	1,453	2,628	162	26
1873.....	2,417	3,014	5,431	2,481	3,184	5,665	1,116	1,365	2,481	108	25
1874.....	2,439	3,009	5,448	2,463	3,138	5,601	1,119	1,371	2,490	148	27
1875.....	2,557	3,067	5,624	2,630	3,261	5,891	1,189	1,407	2,596	150	33
Sala år 1871.....	1,771	2,137	3,908	1,802	2,169	3,971	802	1,018	1,820	109	24
1872.....	1,853	2,212	4,065	1,832	2,187	4,019	805	993	1,798	122	38
1873.....	1,873	2,259	4,132	1,918	2,278	4,196	814	999	1,813	137	25
1874.....	1,956	2,302	4,258	2,011	2,337	4,348	863	1,024	1,887	151	17
1875.....	2,012	2,369	4,381	1,993	2,344	4,337	863	1,006	1,869	143	21
Arboga år 1871.....	1,596	1,813	3,409	1,596	1,858	3,454	735	826	1,561	107	11
1872.....	1,657	1,841	3,498	1,663	1,904	3,567	748	848	1,596	122	11
1873.....	1,649	1,816	3,465	1,721	1,929	3,650	784	850	1,634	136	11
1874.....	1,675	1,849	3,524	1,690	1,922	3,612	786	851	1,637	117	19
1875.....	1,682	1,874	3,556	1,746	1,959	3,705	810	869	1,679	108	17
Köping år 1871.....	1,087	1,298	2,385	1,087	1,302	2,389	467	589	1,056	85	16
1872.....	1,152	1,352	2,504	1,141	1,367	2,508	499	614	1,113	87	14
1873.....	1,165	1,342	2,507	1,152	1,346	2,498	498	596	1,094	98	13
1874.....	1,193	1,373	2,566	1,172	1,391	2,563	464	611	1,075	93	12
1875.....	1,196	1,411	2,607	1,209	1,420	2,629	490	607	1,097	101	12
Summa i länets samtliga städer år 1875	7,447	8,721	16,168	7,578	8,984	16,562	3,352	3,889	7,241	507	83
Summa i hela länet år 1871	55,678	60,017	115,695	55,752	60,139	115,891	25,549	29,317	54,866	3,074	589
» 1872	56,713	60,777	117,490	56,688	60,927	117,615	25,885	29,493	55,378	3,055	706
» 1873	57,847	61,638	119,485	58,005	61,928	119,933	26,355	29,878	56,233	3,028	670
» 1874	58,636	62,382	121,018	58,830	62,704	121,534	26,661	30,202	56,863	3,104	668
» 1875	59,669	63,388	123,057	59,757	63,509	123,266	27,125	30,611	57,736	3,828	702

För de uppgifter, som tillhöra tabb. N:is 2 och 3, JORDBRUK OCH BOSKAPSSKÖTSEL, hänvisas till berättelsens text, tabb. litt. D, E och F samt till den å sid. 6 intagna tab. om antalet underhållna kreatur.

Tab. N:o 4.
SKOGSHUSHÅLLNING.

1. Särskilda slag af skogar m. m.	2. Areal vid periodens slut.	3. Till ordnad skogshushållning indelade.	4. År.	5. Afverkningsbelopp		6.
				utfördt i		
				kvantitet. Kubikfot.	penningvärde. Kronor.	
		Quadratref.				
1. Kungl. Maj:t och Kronan omedelbart tillhöriga och under Dess disposition stående skogar	32,945,45	15,853,88	1871	72,600	6,259	
			1872	72,600	6,259	
			1873	72,600	6,259	
			1874	72,600	6,259	
			1875	72,850	6,284	
2. Boställens, kyrkors, läroverks och fromma stiftelsers skogar.....	234,654,46	54,822,04	1871	251,585	14,004	
			1872	296,365	16,244	
			1873	312,445	17,114	
			1874	326,935	18,147	
			1875	332,695	18,683	
3. Häradssällmanningar	109,202,98	109,202,98	1871	497,851	29,376	
			1872	600,259	37,894	
			1873	632,209	42,800	
			1874	635,400	36,189	
			1875	526,152	37,682	
4. Enskildes skogar	4,924,000,00	—				

Tab. N:o 5.
DÖDADE ROFDJUR.

1. År.	2. Vargar.	3. Lodjur.	4. Räfvar.	5. Örnar.	6. Bergufvar.	7. Hökar.	8. Beloppet af utbetald belöning. Kronor.
1871	—	5	22	—	—	13	150,00
1872	—	8	32	—	—	2	200,00
1873	—	4	34	—	1	49	293,50
1874	—	6	44	—	—	66	366,00
1875	—	6	52	3	—	79	452,50
Summa	—	29	184	3	1	209	1,462,00

Tab. N:o 6.
AF ROFDJUR DÖDADE HUSDJUR.

1. År.	2. Hästar.	3. Nötkreatur.	4. Får.	5. Getter.	6. Svin.	7. Fjäderfå.	8. Skadan beräknad i penningvärde. Kronor.
1871	—	—	21	—	—	953	1,178,50
1872	—	—	8	—	—	187	297,00
1873	—	—	17	—	—	203	301,00
1874	—	—	21	—	—	285	491,50
1875	—	—	30	—	—	347	667,00
Summa	—	—	97	—	—	1,975	3,024,50

Tab. No 7 a.

BRUK, GRUFVOR, FABRIKER OCH MANUFAKTUR-INRÄTTNINGAR, ÅR 1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.		22.	
																			Tillverkningens			värdet. Kronor.
																			kvantitet.			
																			värde. Kronor.			
Antal fabriker		Drifkraft, bestående af:		Antal begagnade maskiner och redskap.		Egare eller innehafvare.		Arbeta re						Summa.	Egares eller innehafvares be- villing i och för rörelsen. Kronor.							
i gång.	ej begagnade.	kreatur.	ånga eller varmblf.	beräknade hästkrafter.	Ensam egare eller innehafvare.	Bolag.	Verkstare.	öfver 18 år		under 18 år.												
								m.	q.	m.	q.	m.	q.									
Särskilda slag af inrättningar.		Under året.	Antal.		m.		q.		A n t a l.													
Å landsbygden.																						
Benmjölsfabrik	1	—	—	1	1	—	26	—	—	1	1	6	—	12	—	2	—	21	10,500 ctnr benmjöl	79,000	72,00	
Blyertsverk	2	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	915 ctnr blyerts	—	—	
Bultfabrik	1	—	—	1	—	45	23	—	—	1	—	17	—	15	—	11	—	43	9,123,32 ctnr bult, mutter, nitnagel	202,149	100,00	
Färgeri	1	—	—	—	—	—	13	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	2	3,500 fot vadmal, 450 F garn m. m.	984	1,50	
Garfverin	7	1	—	—	—	—	57	8	—	—	—	4	—	2	—	—	—	6	1,340 st. hudar, 56,50 ctnr smorläder, bind- o. sulläder, 3,040 st. skinn m. m.	17,082	24,50	
Jerngrufvor	72	—	—	—	4	—	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	869	2,894,875 ctnr malm	—	—	
Jernverk	53	34	—	51	2	—	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,030	707,918,60 centner tackjern, 669,258,67 ctnr stångjern, 214,869,50 ctnr gjutgods, manufaktur o. stål	—	—	
Kemisk-teknisk fabrik	1	—	—	—	1	3	10	—	—	1	1	3	—	—	—	—	—	4	Diverse	8,000	10,00	
Kimröksfabrik	1	—	—	1	—	—	3	—	—	—	1	1	—	—	—	6	—	8	600 ctnr kimrök	6,000	—	
Messingsbruk	1	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	8,235,13 centner messing och kopparmanufaktur.	—	—	
Silfververk	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	286	1,478,31 F silfver, 698,93 ctnr bly, 224,38 ctnr silfverglitt	—	—	
Skoppliggfabrik	1	—	—	1	—	10	12	1	—	—	—	1	1	2	—	6	2	12	Skoppligg, klackjern, skostift	7,000	12,00	
Smidesfabrik	1	—	—	1	—	25	6	—	—	1	1	20	—	2	—	4	—	27	Betsman, liar, knifvar	35,000	35,00	
Tegelbruk	3	—	—	3	—	5	—	3	—	—	1	4	—	—	—	2	—	7	156,000 st. murtegel, 160,000 st. taktegel	13,255	48,00	
Summa	146	35	—	62	8	88	279	13	—	6	5	56	1	34	—	32	2	3,315	—	—	—	
I städerna.																						
Bränvinsbränneri	1	—	—	—	1	15	1	1	—	—	1	—	—	10	—	—	—	11	116,355 kannor bränvin vid Vesterås bränneri	174,532	80,00	
Bärvinsfabrik	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	4	—	—	—	4	30,000 kannor bärvin	60,000	60,00	
Färgerin	5	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	7	—	5	—	2	—	14	7,000 F ullgarn, 6,000 F 9,000 baundtar bomullsgarn, 2,000 fot väfnader. Diverse	21,750	75,00	
Garfverin	13	—	1	—	—	—	413	11	—	1	—	23	—	15	—	5	—	43	Diverse sorter läder o. skinn	113,931	217,00	
Gasverk	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	5	—	—	—	6	Gas, cokes, tjära	21,216	31,00	
Hagelfabrik	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	7	—	—	—	8	Hagel	32,098	40,00	
Kalkbränneri	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	10	—	6	—	17	Kalk	15,200	40,00	
Mekaniska verkstäder	3	—	—	3	3	26	62	—	—	3	4	338	—	4	—	40	—	386	Maskiner och diverse gjutgods	727,504	700,00	
Metallfabrik	1	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	5	—	1	—	6	Diverse metallarbeten	6,000	10,00	
Tobaksfabrik	1	—	—	1	6	—	1	1	—	—	1	—	—	31	12	30	—	74	185,500 F snus, 95,300 F rulltobak, 4,800 F kardus-tobak, 21,700 F cigarrer..	163,959	200,00	
Ölbryggerin	2	—	—	—	1	3	1	1	—	1	2	2	—	17	4	—	—	25	Vid bryggeriet i Vesterås 150,000 kannor öl. Vid det i Köping, öl o. dricka i värde af 20,500 kronor..	68,500	160,00	
Summa	30	—	1	4	6	50	479	21	—	6	11	370	—	113	16	84	—	594	—	1,404,690	1,613,00	
Summa för hela länet	176	35	1	66	14	138	758	34	—	12	16	426	1	147	16	116	2	3,909	—	—	—	

Tab. N:o 7 b.

HANDTVERKERIN, ÅR 1875.

1.	2.				3.		4.		5.		6.	
	Handtverkare eller idkare.		Antal arbetare.		Bevilling i och för rörelsen.							
	Män.	Qv.	Män.	Qv.	Kronor.							
De särskilda klasserna af handtering.												
Å landsbygden.												
Fiskare	6	—	6	—	6	—	6	—	6	—	6	—
Garfvare	3	—	3	—	11	—	11	—	11	—	11	—
Kakelugnsmakare	2	—	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—
Kopparslagare	1	—	2	—	3	—	3	—	3	—	3	—
Murare	6	—	1	—	7	—	7	—	7	—	7	—
Målare	9	—	1	—	10	—	10	—	10	—	10	—
Sadelmakare	1	—	—	—	1	—	1	—	1	—	1	—
Skomakare	96	—	54	—	91	50	91	50	91	50	91	50
Skräddare	65	—	28	—	87	50	87	50	87	50	87	50
Smeder	33	—	11	—	28	50	28	50	28	50	28	50
Snickare	44	—	13	—	53	50	53	50	53	50	53	50
Urmakare	2	—	1	—	3	—	3	—	3	—	3	—
Summa	268	—	121	—	303	—	303	—	303	—	303	—
I städerna.												
Bagare	13	2	18	4	118	—	118	—	118	—	118	—
Bleckslagare	9	—	14	—	54	—	54	—	54	—	54	—
Bokbindare	10	1	8	—	43	50	43	50	43	50	43	50
Boktryckare	4	—	10	2	82	—	82	—	82	—	82	—
Borstbindare	1	—	—	—	1	—	1	—	1	—	1	—
Bundtmakare	1	—	1	—	15	—	15	—	15	—	15	—
Bygg- eller murmästare	2	—	—	—	22	—	22	—	22	—	22	—
Färgare	8	—	5	—	62	—	62	—	62	—	62	—
Garfvare	9	—	19	—	148	—	148	—	148	—	148	—
Gelbgjutare	4	—	7	—	22	—	22	—	22	—	22	—
Glasmästare	6	1	5	—	35	—	35	—	35	—	35	—
Summa	118	3	118	4	118	—	118	—	118	—	118	—
Summa för hela länet												
Summa	308	8	450	11	2,101	20	2,101	20	2,101	20	2,101	20
Summa för hela länet	576	8	571	11	2,404	20	2,404	20	2,404	20	2,404	20

Tab. N:o 8.

ALLMÄNNA VÄGAR, GÄSTGIFVERIN OCH SKJUTSNING.

1.	2.				3.				4.				10.	11.			12.			13.		
	Särskilda slag af vägar.													Gästgifverins antal vid periodens slut.	Antal hästar, utgångna							
	Längd i mil				Kostnad i kronor för de under perioden										år.	till kungs- och krono-skjuts.	till gästgifveriskjuts.					
	af hvarje slag af motstående vägar	af inderade, med skjutsstationer försedda vägar	af fulländade och afsynade, nya vägar	af omlagda eller betydligt förbättrade vägar	fulländade nya vägar	omlagda, eller betydligt förbättrade vägar	af statsmedel.	af kommunernas medel.	af statsmedel.	af kommunernas medel.	af statsmedel.	af kommunernas medel.										
Allmänna landsvägar	74,87	62,42	—	—	—	—	8,000	6,185,04	26	1871	411	8,859										
Häradsvägar	37,16	18,86	—	0,4	—	—	6,670	796,80	4	1872	328	12,256										
Socknevägar	55,75	4,20	—	—	—	—	—	—	—	1873	345	14,741										
I städer	5,503	4,902	—	—	—	—	—	—	—	1874	248	13,552										
Summa	173,283	90,382	—	0,4	—	—	14,670	6,981,84	34	1875	435	9,203										
Gästgifverin med skjutsentreprenad	—	—	—	—	—	—	—	—	32	—	—	60,378										

Tab. N:o 9 a.

SJÖFART, ÅR 1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	
	Fartyg och båtar öfver 3 nyläster, begagnade till inrikes sjöfart.							Summa under året begagnade fartyg och båtar öfver 3 nyläster.							
	Seglande.		Med ångmaskin försedda.			Besättning.		Seglande.		Med ångmaskin försedda.			Besättning.		
	Antal.	Lästetal.	Antal.	Lästetal.	Häst-kraft.	Skeppare.	Sjöfolk.	Antal.	Lästetal.	Antal.	Lästetal.	Häst-kraft.	Skeppare.	Sjöfolk.	
Å landsbygden	64	873,88	10	36,00	103	57	175	64	873,88	10	36,00	103	57	175	
<i>I städerna:</i>															
Vesterås	7	116,50	3	66,50	134	10	28	7	116,50	3	66,50	134	10	28	
Arboga	5	117,00	2	28,50	36	7	25	5	117,00	2	28,50	36	7	25	
Köping	4	83,50	2	11,74	90	6	7	4	83,50	2	11,74	90	6	7	
Summa för städerna	16	317,00	7	106,74	260	23	60	16	317,00	7	106,74	260	23	60	
Summa för hela länet	80	1,190,88	17	142,74	363	80	235	80	1,190,88	17	142,74	363	80	235	

Tab. N:o 9 b.

HANDLANDE OCH DERAS BETJENING, ÅR 1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	
	Handlande.		Betjening.		Bevilling i och för rörelsen. Kronor.	
	Män.	Qvinnor.	Män.	Qvinnor.		
Å landsbygden.						
Mom. 1. De, som idka grosshandel eller försälja varor i bod eller från annat upplagsställe	94	9	41	3	1,030	50
» 2. De, som utom den ort, der de äro bosatta, sjelfva eller genom andre kringföra eller annorlunda än å marknad till salu utbjuda varor	—	—	—	—	—	—
» 3. Utländingar, som undfått tillstånd att här i riket idka handel	—	—	—	—	—	—
Summa för landsbygden	94	9	41	3	1,030	50
I städerna.						
Enligt mom. 1	127	47	126	32	4,773	50
» » 2	6	—	1	—	26	—
» » 3	—	—	—	—	—	—
Summa för städerna	133	47	127	32	4,799	50
Summa för hela länet	227	56	168	35	5,830	—

Tab. No 10 a.

HEMMAN OCH JORDLÄGENHETER M. M. Å LANDSBYGDEN, ÅR 1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Hemman och jordlägenheter af alla slag efter olika natur.	H e m m a n .			A n t a l					Taxeringsvärde.
	Mantal		brukningsdelar.	nybyggen.	jordtorp.	ryttare- och soldatorp.	backstugor.	andra lägenheter.	Kronor.
	oförmedlade.	nuvarande.							
A) Krono-egendomar.									
1) Under allmän disposition.									
a) Kungs- och kungsladugårdar	43,25000	43,25000	4	—	12	—	11	11	885,400
b) Säterin	—	—	—	—	—	—	—	—	—
c) Hemman	148,97917	141,06230	180	—	32	37	30	9	1,979,203
d) Boställen	180,73958	169,73958	194	—	59	8	46	37	2,670,423
e) Nybyggen	—	—	—	—	—	—	—	—	—
f) Jordlägenheter	—	—	—	—	79	—	13	77	440,422
g) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	—	1	250
h) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	372 96875	334,05208	378	—	152	45	100	135	5,975,698
2) Under enskild disposition.									
a) Säterin	0,25	0,25	1	—	—	1	—	—	7,200
b) Hemman	6,73611	5,23611	11	—	12	—	2	6	103,100
c) Nybyggen	—	—	—	—	—	—	—	—	—
d) Jordlägenheter	—	—	2	—	11	—	—	159	317,391
e) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	—	2	2,200
f) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	—	23	77,512
Summa	6,98611	5,48611	14	—	23	1	2	190	507,403
B) Skatte-egendomar.									
a) Boställen	1,95833	1,95833	7	—	2	—	2	1	36,600
b) Säterin	38,75000	37,25000	21	—	31	16	6	2	1,134,173
c) Hemman	2,001,33333	1,929,33333	4,825	—	821	1,046	612	219	39,337,931
d) Jordlägenheter	—	—	—	—	450	—	727	256	407,378
e) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	—	2	750
f) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	—	316	2,540,128
Summa	2,042,04166	1,968,54166	4,853	—	1,304	1,062	1,347	796	43,456,960
C) Frälse-egendomar.									
a) Boställen	1,50000	1,50000	2	—	2	1	4	—	24,700
b) Säterin och ladugårdar	98,75000	97,75000	56	—	152	1	12	11	3,044,802
c) Rå- och rörshemman	25,41667	20,16667	26	—	28	—	1	—	450,371
d) Hemman	440,84375	404,59375	523	—	226	142	59	11	8,282,637
e) Jordlägenheter	—	—	—	—	136	1	37	91	46,244
f) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	—	—	—
g) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	—	134	1,476,320
Summa	566,51042	524,01042	607	—	544	145	113	247	13,325,074
<i>Sammandrag.</i>									
Krono-egendomar	379,95486	359,53819	392	—	205	46	102	325	6,483,101
Skatte-egendomar	2,042,04166	1,968,54166	4,853	—	1,304	1,062	1,347	796	43,456,960
Frälse-egendomar	566,51042	524,01042	607	—	544	145	113	247	13,325,074
Summa	2,988,50694	2,852,09027	5,852	—	2,053	1,253	1,562	1,368	63,265,135

Tab. N:o 10 b.

JORDOMRÅDE OCH EGENDOMAR I STÄDERNA.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
	Tomter.		Antal nybyggda bonings- hus.	Jordar och lägenheter.						Taxeringsvärde i kronor.		
	Antal			Åker.	Äng.	Skog.	Betes- mark.	Summa jordareal.	Nu- varande mantal.	Af hus och tomter.	Af jordar.	Summa.
	be- byggda.	obe- byggda.										
År 1871	1,192	114	9	20,854,69	23,869,28	89,464,04	6,241,19	140,429,20	99,875	7,018,103	2,184,471	9,202,574
» 1872	1,193	113	5	20,854,69	23,869,28	89,464,04	6,241,19	140,429,20	99,875	7,105,005	2,186,671	9,291,676
» 1873	1,194	112	9	20,622,69	23,870,28	89,462,04	6,524,19	140,479,20	99,875	7,930,080	2,240,605	10,170,685
» 1874	1,194	112	7	20,622,69	23,870,28	89,462,04	6,524,19	140,479,20	99,875	8,158,770	2,450,005	10,608,775
» 1875	1,195	111	8	20,622,69	23,870,28	89,462,04	6,524,19	140,479,20	99,875	8,806,775	2,219,500	11,026,275

Tab. N:o 11.

LAGA SKIFTEN, ÅREN 1871—1875.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.
År.	Sökta skiftens antal.	A f s l u t a d e l a g a s k i f t e n .																							
		Antal.	Skiftade mantal.		Qvarboende del-egares					Utflyttade del-egares					Summa skiften.	Skiftade kvadratref.						Utgifter till landtmätare och gode män. Kronor.	Öfriga beräknade utgifter. Kronor.		
			Oförmedlade.	Nuvärde.	skiftesantal.				Summa.	skiftesantal.				Summa.		Åker.	Äng.	Odlingsmark.	Afrösningsjord.	Impediment.	Summa.				
					1.	2.	3.	4.		öfver 4.	1.	2.	3.											4.	öfver 4.
1871...	16	16	—	24,495	20	26	8	—	—	54	13	14	5	—	—	32	152	9,886	8,103	512	34,153	644	53,298	21,127	22,147
1872...	23	18	—	17,750	84	20	2	—	—	106	11	3	1	—	—	15	150	8,271	4,179	519	14,297	359	27,625	13,717	23,587
1873...	17	9	—	13,971	13	10	1	—	—	24	13	1	1	—	—	15	54	5,026	1,193	606	7,241	64	14,130	7,587	12,284
1874...	12	18	0,750	17,380	39	21	4	—	—	64	11	5	4	—	—	20	126	7,581	3,846	739	35,493	2,113	49,712	20,506	25,071
1875...	11	8	—	12,375	8	10	3	—	—	21	5	7	2	—	—	14	62	5,887	2,708	418	13,893	186	23,092	12,024	20,732
S:a	79	69	0,750	85,971	164	87	18	—	—	269	53	30	13	—	—	96	544	36,651	20,029	2,794	105,917	3,366	167,857	74,961	103,821

Tab. No 12.

STATS- OCH RIKSGÄLDSMEDEL, ÅREN 1871—1875.

1.	2.		3.		4.	5.		6.	
	Statsmedel.		Riksgäldsmedel.			Statsmedel.		Riksgäldsmedel.	
	Kronor.	öre.	Kronor.	öre.		Kronor.	öre.	Kronor.	öre.
Debet.					Kredit.				
1871.					1871.				
Ingående balans för behållning	288,830	15	76,506	79	Ingående balans för skuld	6,555	56	11	92
Inkomster	676,782	28	124,962	87	Afkortningar	8,060	16	1,550	44
Ankomna remisser	151,564	87	—	—	Utgifter	549,898	49	3,503	52
Utgående balans för skuld	212,239	35	48	74	Afgångna remisser	275,465	01	75,628	—
					Utgående balans för behållning	489,437	39	120,824	52
					Differens	—	04	—	—
Summa	1,329,416	65	201,518	40	Summa	1,329,416	65	201,518	40
I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1871.....	17,773	35	1,095	22	I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1872.....	12,424	19	1,501	67
1872.					1872.				
Ingående balans för behållning	489,437	39	120,824	52	Ingående balans för skuld	212,239	35	48	74
Inkomster	805,997	99	102,560	67	Afkortningar	5,572	26	1,241	98
Ankomna remisser	220,274	33	—	—	Utgifter	578,962	98	4,073	88
Utgående balans för skuld	209,681	04	48	74	Afgångna remisser	435,099	81	117,291	37
Differens	—	01	—	—	Utgående balans för behållning	493,516	36	100,778	46
Summa	1,725,390	76	223,433	93	Summa	1,725,390	76	223,433	93
					I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1873.....	9,696	45	1,873	55
1873.					1873.				
Ingående balans för behållning	493,516	36	100,778	46	Ingående balans för skuld	209,681	04	48	74
Inkomster	771,637	80	104,323	46	Afkortningar	5,034	84	883	98
Ankomna remisser	153,378	37	—	—	Utgifter	576,463	07	3,938	12
Utgående balans för skuld	211,072	82	21	28	Afgångna remisser	364,369	09	95,200	—
Summa	1,629,605	35	205,123	20	Utgående balans för behållning	474,057	31	105,052	26
					Summa	1,629,605	35	205,123	20
					I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1874.....	12,734	71	1,343	73
1874.					1874.				
Ingående balans för behållning	579,109	67	—	—	Ingående balans för skuld	211,094	10	—	—
Inkomster	954,795	85	—	—	Afkortningar	7,146	45	—	—
Ankomna remisser	201,047	65	—	—	Utgifter	600,060	84	—	—
Utgående balans för skuld	222,451	15	—	—	Afgångna remisser	504,829	87	—	—
Summa	1,957,404	32	—	—	Utgående balans för behållning	634,273	06	—	—
					Summa	1,957,404	32	—	—
					I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1875.....	19,179	65	—	—
1875.					1875.				
Ingående balans för behållning	634,273	06	—	—	Ingående balans för skuld	222,451	15	—	—
Inkomster	969,403	97	—	—	Afkortningar	7,760	26	—	—
Ankomna remisser	190,722	09	—	—	Utgifter	647,061	96	—	—
Utgående balans för skuld	210,442	25	—	—	Afgångna remisser	476,768	93	—	—
Summa	2,004,841	37	—	—	Utgående balans för behållning	650,799	07	—	—
					Summa	2,004,841	37	—	—
					I behållningen inräknade restantier ³⁰ / ₄ 1876.....	18,931	92	—	—

Tab. No 13.

S P A R B A N K E R.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.				
År.	Sparbanker.	Delegare.			Delegarnes fond.				Sparbankens egen fond.						
		Tillkomne nya	Afgångne	Qvarstående vid årets slut.	Insatta belopp	Godtgjorda räntor	Uttagna belopp	Behållning vid årets slut.	Inkomster.	Förvaltningskostnader m. m.	Behållning vid årets slut.				
		under året.			under året.										
	Antal.	Antal.			Kronor.				Kronor.						
1871	7	2,587	527	9,904	420,444	65,595	197,997	1,477,748	15,086	6,786	72,245				
1872	7	3,198	681	12,421	419,677	76,691	259,706	1,714,406	18,022	7,891	82,376				
1873	7	3,203	954	14,670	490,788	72,799	282,330	1,995,658	22,343	7,434	97,285				
1874	8	3,173	1,136	16,774	514,848	91,190	396,979	2,215,316	26,329	9,247	114,371				
1875	7	2,652	1,564	17,855	463,040	101,910	500,515	2,279,578	25,887	12,913	125,613				
1.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.
År.	Klassifikation af sparbanksdelegarne efter deras innestående behållning vid årets slut.														
	I nedanstående antal sparbanker.	Under 10 Kronor.		10—50 Kronor.		50—100 Kronor.		100—500 Kronor.		500—1000 Kronor.		Öfver 1000 Kronor.		Summa.	
		Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.	Delegare.	Behållning.
		Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.
1871	7	2,731	8,908	2,478	60,093	1,159	80,463	2,771	617,994	520	351,156	245	359,134	9,904	1,477,748
1872	7	3,608	12,265	3,114	74,314	1,427	99,232	3,395	742,753	632	426,775	244	359,017	12,421	1,714,406
1873	7	3,926	13,518	3,882	90,024	1,805	124,799	4,038	878,008	756	498,999	263	390,310	14,670	1,995,658
1874	8	4,213	14,917	4,754	118,522	2,110	145,350	4,648	1,019,743	775	510,829	274	405,955	16,774	2,215,316
1875	6	4,372	16,359	5,201	127,028	2,276	156,608	4,865	1,040,001	840	562,837	245	369,237	17,799	2,272,070
Anm. Från Vester-Löfsta sparbank är klassifikation för år 1875 ej meddelad.															

Tab. N:o 14.

FATTIGVÅRDEN.

Tab. N:o 14.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	
År.	Fattigvårdssamhällen			Antal fattighus.	Antal fattighjon, som erhållit full försörjning.								Antal af fattigvården understödde, som ej fått full försörjning.			Fattigvårdens									
	med gemensam fattigvård.	med fattigvården roteris delad.	antal rotar.		Äldre personer, vårdade				Barn, vårdade i och utom fattighus.		Summa.					Summa af båda könen.		inkomster. Kronor.							
					i fattighus.		på annat sätt.		m.	q.	m.	q.	m.	q.	Afkastning af egen- dom, kol- lekter m. m.	Personel afgift.	Tillskott.		Ersättning.		Summa inkomster.	Summa ut- gifter i och för fattig- försörjning. Kronor.			
	m.	q.	m.		q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	Efter fyrk eller be- villning.	Efter annan grand.	Af stats- medel.			Af annat fattig- vårdssamhälle.								
Å landsbygden.																									
1871.....	50	23	178	131	97	259	180	349	280	272	557	880	1,437	767	1,732	2,499	21,701,47	12,831,97	52,532,50	25,506,78	413,69	1,028,12	114,014,59	110,121,88	
1872.....	51	22	173	136	90	253	178	336	311	315	579	904	1,483	763	1,723	2,486	21,375,58	13,161,49	59,108,37	20,313,87	388,10	862,46	115,209,87	112,165,64	
1873.....	52	21	163	136	90	239	156	350	292	299	538	888	1,426	711	1,665	2,376	23,130,82	13,947,91	58,991,42	19,137,99	413,80	853,66	116,475,60	114,428,17	
1874.....	51	22	164	136	92	257	171	356	302	298	565	911	1,476	730	1,724	2,454	21,871,61	14,332,51	65,892,58	18,911,07	448,02	884,46	122,340,24	121,123,49	
1875.....	51	22	164	134	87	235	172	363	290	309	549	907	1,456	781	1,698	2,479	21,292,95	15,145,55	63,640,16	22,086,68	577,05	1,281,31	124,023,70	123,641,56	
I städerna.																									
1871.....	4	—	—	4	48	91	6	28	79	83	133	202	335	148	423	571	12,873,49	1,828,00	27,339,87	—	136,87	1,459,55	43,637,78	45,276,93	
1872.....	4	—	—	4	48	92	4	23	77	84	129	199	328	132	387	519	11,405,48	1,934,50	30,132,10	—	130,98	780,08	44,383,14	45,866,86	
1873.....	4	—	—	4	45	97	4	18	71	80	120	195	315	115	355	470	10,273,32	3,149,35	28,874,84	—	371,22	1,112,25	43,780,78	44,055,93	
1874.....	4	—	—	4	43	96	2	16	66	87	111	199	310	106	380	486	10,527,80	3,253,00	34,403,88	—	562,17	877,68	49,624,53	46,719,22	
1875.....	4	—	—	4	50	86	3	19	70	84	123	189	312	107	383	490	9,158,75	3,264,75	31,045,36	—	586,04	524,56	44,579,46	45,219,34	
I hela länet.																									
1871.....	54	23	178	135	145	350	186	377	359	355	690	1,082	1,772	915	2,155	3,070	34,574,96	14,659,97	79,872,37	25,506,78	550,56	2,487,67	157,652,31	155,398,81	
1872.....	55	22	173	140	138	345	182	359	388	399	708	1,103	1,811	895	2,110	3,005	32,781,06	15,095,99	89,240,47	20,313,87	519,08	1,642,54	159,593,01	158,032,50	
1873.....	56	21	163	140	135	336	160	368	363	379	658	1,088	1,741	826	2,020	2,846	33,404,04	17,097,16	87,866,26	19,137,99	785,02	1,965,91	160,256,38	158,484,10	
1874.....	55	22	164	140	135	353	173	372	368	385	676	1,110	1,786	836	2,104	2,940	32,399,41	17,585,51	100,296,46	18,911,07	1,010,19	1,762,13	171,964,77	167,842,71	
1875.....	55	22	164	138	137	321	175	382	360	393	672	1,096	1,768	888	2,081	2,969	30,451,70	18,410,30	94,685,52	22,086,68	1,163,09	1,805,87	168,608,16	168,860,90	

Stockholm, 1877. Kungl. Boktryckeriet, I. A. Norstedt & Söner.

Västmanlands län.

